TREBALL DE RECERCA

Els refranys

Estudi i equivalències

Elaborat per: Afra Pujol i Campeny
Tutores de recerca: Rosa Font Massot i
Departament de Llengua Catalana
03/11/2008

Índex

1. Introducció 4
    1.1 Objectius del treball 4
    1.2 Metodologia seguida 5
2. Què són els refranys? 7
    2.1 La fraseologia 8
    2.2 Les unitats fraseològiques 9
    2.3 La formació dels refranys 11
        2.3.1 La fixació 13
    2.4 L'estructura dels refranys 14
    2.5 El significat dels refranys 16
    2.6 Ús dels refranys 19
3. Graus d'equivalència entre refranys de llengües diferents 22
4. Recull de refranys genuïnament catalans amb els respectius equivalents en anglès, francès i castellà (partint del recull de F. X. Casademunt i Arimany). 26
    4.1 Biografia de F. X. Casademunt i Arimany 26
    4.2 Preàmbul a càrrec de F. X. Casademunt i Arimany 27
    4.3 Preàmbul d'Afra Pujol i Campeny 30
    4.4 Recull de refranys 30
        4.4.1 Obrar humà 30
            a. Agraïment 30
            b. Amistat 31
            c. Amor 31
            d. Aparences 32
            e. Cobdícia i avarícia 33
            f. Conformitat 33
            g. Conseqüències 34
            h. Conveniència 35
            i. Defectes 37
            j. Diligència 38
            k. Excessos 40
            l. Necessitat 40
            m. Paciència 41
            n. Prudència 41
        4.4.2 Família 43

4.4.3 Diners 45
4.4.4 Moral i religió 48
4.4.5 Món rural i climatologia 49
4.4.6 Màximes 49
5. Aplicació pràctica al *Recull*: creació d'un lloc web 59
5.1 Elaboració d'un lloc web 61
5.1.1 Esquema de continguts 61
5.1.2 Cerca de recursos per a l'elaboració d'un lloc web 61
5.1.3 Disseny gràfic del lloc web 62
5.1.4 Elaboració i traducció dels continguts del lloc web 63
5.1.5 Resultat final 65
6. Conclusions 66
7. Annexes 67
1. Bibliografia 67
2. Traduccions del lloc web 69
2.1 Castellà 69
2.2 Francès 71
2.3 Anglès 73
3. CD: El món dels refranys 75

1. Introducció

Gràcies per tot, avi.

Tot i que el meu interès per la llengua sempre ha estat latent, mai havia fixat la meva atenció en un aspecte d'aquesta que, malgrat el seu ús cada cop més restringit, formava part del meu entorn.
La casualitat va ser qui em va brindar la possibilitat de posar-me en contacte amb el món dels refranys, i a la vegada, retre homenatge a algú que, tot i no haver conegut mai, admiro i aprecio de tot cor.
La persona a la qual em refereixo és el meu besavi, Francesc Xavier Casademunt i Arimany.
Pel que he anat sentint des de petita, sempre va estar compromès amb la nació catalana, i més enllà d'involucrar-se en política i ensenyar, dedicava espais del seu temps lliure a trobar-se amb la seva llengua materna: el català. No només escrigué novel·les, també conreà la poesia, i durant gran part de la seva vida, es dedicà a recopilar refranys en català, castellà, francès i italià, amb la intenció de dotar la nostra llengua amb un instrument que li mancava: un diccionari de refranys.
Afortunadament, l'esborrany d'aquest diccionari es conservà més enllà de la seva mort, a mans de la seva filla, Rosa Maria Casademunt i Pinyol, la meva àvia, qui no tingué cap inconvenient en cedir-me'l per tal que hi pogués treballar, emprant-lo com a base pel meu treball.
La feina realitzada entorn d'aquest esborrany pretén retre un petit homenatge a la figura de Francesc Xavier Casademunt i Arimany, qui espero hagués estat satisfet amb el resultat final.

De la mateixa manera, espero que l'estudi que tenen entre mans pugui ser de profit per totes aquelles persones que desitgin conèixer més a fons un dels elements més particulars de la nostra llengua: els refranys.

1.1 Objectius

Un cop escollit el tema del qual tractaria el treball, calia marcar uns objectius clars, tot i que no inflexibles, del que em proposava assolir.

El primer objectiu estava ben definit dins la meva ment: descobrir què són realment els refranys. Malgrat l'ús relativament quotidià que se'n fa, no em veia capaç de definir amb exactitud ni precisió què són els refranys.

El segon objectiu era dotar de l'equivalent anglès el màxim nombre de refranys provinents del recull del meu besavi, no tan sols pel fet de completar el recull, sinó també per intentar fer allò que ell tant desitjava.

El tercer objectiu que vaig fixar-me va ser conèixer millor la figura del meu besavi i, a la vegada, fer-li un petit homenatge a través del treball.

I l'últim, però per a mi un objectiu de pes, va ser procurar que malgrat el camp tan específic que tractaria, el treball fos intel·ligible pel major nombre possible de persones.

Aquest va ser, doncs, el punt de partida des del qual vaig iniciar el periple de fer aquest treball.

Per tant, aquest serà un treball de camp, ja que es parteix d'una base (el recull de refranys) per realitzar un marc teòric sobre els refranys i buscar-ne els equivalents.

1.2 Metodologia

L'elaboració d'aquest treball no ha estat senzilla. Des d'un primer moment, quan vaig escollir el tema del qual tractaria, sabia que hauria de treballar, però no em feia mandra ni tampoc por: volia fer les coses ben fetes i sentir-me satisfeta amb el resultat del meu esforç.

L'elecció del tema va venir de la mà de la casualitat, que va posar entre les meves mans un recull de refranys, fet pel meu besavi, Francesc Xavier Casademunt i Arimany, que contenia més de tres mil refranys catalans, alguns dels quals amb el seu equivalent en castellà i francès. Em va semblar que els refranys en si eren un bon tema per tractar, i vaig pensar que, alhora, l'elaboració del treball seria un homenatge al meu besavi, a qui li hauria agradat afegir als refranys catalans, el seu equivalent en anglès. Així doncs, vaig triar el tema amb la convicció de poder descobrir els secrets dels refranys, tan propis de la nostra cultura i, a la vegada, aplicar-hi els meus coneixements d'anglès, buscant els equivalents d'uns quants.

Els primers passos van ser guiats de la mà de la tutora de recerca de l'institut, la Rosa Font, amb la qual vam esbossar un índex, que empraria com a eix vertebrador del treball. Aquest primer índex, reflex de les meves inquietuds, intentava abraçar cada centímetre de llengua relacionada amb els refranys, que podia trobar. Potser no vaig ser suficientment realista, però em semblava un projecte viable, encara que requeriria molt d'esforç.

Tan bon punt va estar enllestit l'índex, vaig començar a desenvolupar-ne els primers punts, però al cap de poc em van informar que havia estat escollida per rebre una de les beques Botet i Sisó, que atorga la Universitat de Girona a alumnes de batxillerat. Aquest fet va canviar substancialment les bases sobre les quals s'anava edificant el treball, ja que l'Avel·lina Sunyer, professora de la UdG, va entrar en el procés d'elaboració amb el rol de tutora.

A partir de la primera trobada amb la professora Avel·lina Sunyer, el treball va canviar de rumb. L'índex elaborat anteriorment va ser substituït per un de nou, que es centrava tan sols en els

refranys i el seu funcionament. Ara em calia introduir-me en el terreny de la fraseologia, desconegut per mi fins aleshores.

Primerament, vaig buscar autors que em poguessin ajudar a entendre aquest món i, a través de les seves obres, vaig anar penetrant a poc a poc dins dels misteris d'aquesta ciència.

El següent pas va ser començar a treballar amb els refranys seleccionats, que ja tenien el seu equivalent en castellà i francès, però encara calia afegir-los l'anglès.

M'havia imaginat que aquesta tasca seria molt més fàcil del que va ser, trobant-me com em trobava a Anglaterra, però les biblioteques corrents no tenien cap recurs que em pogués ajudar en aquest sentit. Calia recórrer a una institució de caire mundial per poder satisfer les meves necessitats: la British Library.

Quan em vaig proposar accedir-hi, pensava que seria una tasca senzilla, atès el seu aparent afany de divulgació cultural. Malauradament, els requisits que s'havien d'acomplir per tenir accés a les seves instal·lacions eren molts, i el primer era ser major d'edat. En cas contrari, algú s'havia de prestar a fer-se responsable del menor i del seu comportament mentre fos dins de les instal·lacions. Sortosament, vaig trobar qui s'oferís per exercir de "guardià" dels meus actes, i els tràmits van continuar.

La sol·licitud per a menors, no només demana que algú exerceixi el paper de "guardià", sinó també un text argumentatiu sobre els motius que un té per entrar a les instal·lacions de la biblioteca, a més d'un llistat del material que es vulgui consultar. Un cop satisfetes les seves demandes, vaig haver d'anar en persona a l'oficina de registre, on van examinar el meu cas i van expedir-me un carnet que m'acreditava com a usuari de la British Library durant un mes. Afortunadament, caducava el dia de la meva tornada a Catalunya.

El fet de tenir accés als recursos d'aquesta biblioteca va fer que la recerca d'equivalents anglesos fos una tasca molt menys feixuga de realitzar i, per tant, vaig poder-me dedicar també a l'elaboració del cos teòric del treball, que també es va beneficiar molt dels recursos que vaig trobar allí.

Les tutores de recerca van mantenir contacte amb mi durant tot l'estiu, de manera que estaven informades dels avenços del treball. En arribar de nou a Catalunya, el cos teòric estava pràcticament enllestit, i la majoria de refranys ja tenien el seu equivalent anglès. Calia traduir-los i afegir-hi una explicació del seu significat, però aquesta feina va ser realitzada amb prou celeritat. Tan sols faltava parlar amb les tutores sobre els següents passos a seguir.

Les dificultats més importants van sorgir en aquest punt, però aquestes no van fer més que esperonar-me, aconseguint que la feina feta fos més i millor.

Tan sols faltava escriure una bona biografia de Francesc Xavier Casademunt i Arimany, i intentar dur a terme una nova idea que havia estat rebuda amb entusiasme per les tutores: la creació d'un lloc web on es poguessin consultar els refranys i els seus equivalents, amb l'explicació corresponent.

La realització del lloc web va ser relativament senzilla, no tant la traducció del seu contingut a les quatre llengües que apareixien al recull de refranys (català, anglès, francès i castellà), però superat aquest escull, vaig aconseguir un resultat prou satisfactori.

Finalment, només faltava unir totes les parts del treball i anar a la impremta, per aconseguir materialitzar el petit estudi sobre els refranys, que tant d'esforç m'havia costat.

2. Què són els refranys?

La llengua és el que s'anomena en ciències socials un objecte abstracte o construït. Això vol dir que és un objecte d'estudi que no existeix prèviament en el món real tal com existeixen les pedres per un geòleg. El lingüista ha d'estudiar la llengua partint de l'ús que en fan els seus parlants i fer una idealització o abstracció per tal d'extreure'n regularitats.

Quan aprenem de petits una llengua es poden distingir dos aspectes, d'una banda, la nostra predisposició genètica per a aprendre qualsevol llengua, per això, una nena xinesa adoptada per pares catalans acabarà aprenent com a llengua materna el català i de l'altra, un component social, que en el cas de la nena xinesa esmentada, seria el marc social on creix, en el qual es parla el català. El llenguatge, doncs, no va lligat a una llengua determinada, però l'adquisició d'una llengua o una altra està condicionada socialment.

Cada llengua és l'expressió d'una cultura i, per tant, d'un sistema de valors i creences propis de la comunitat que parla aquesta llengua.

Els refranys, també coneguts com adagis, parèmies, sentències, màximes o proverbis[1], permeten expressar veritats atemporals relacionades amb la cultura i amb els usuaris d'una llengua.

Segons el diccionari de l'IEC un refrany és:

1 m. [LC] [FLL] Frase que, en sentit directe o al·legòric, i generalment de forma sentenciosa i el·líptica, expressa un pensament a manera de judici en què es relacionen almenys dues idees.

[1] No són sinònims. Tot i que sovint s'utilitzen les unes per les altres, tenen característiques diferents.

Per nosaltres, aquesta definició no permet entendre amb prou claredat el que és un refrany. La nostra intenció és aprofundir més en el món dels refranys, despullant-los dels misteris que amaguen i apropant-los a tothom qui ho desitgi.

2.1 La fraseologia

La fraseologia és una subdisciplina de la lexicologia que s'encarrega d'estudiar les combinacions de paraules anomenades *unitats fraseològiques*. Utilitzem moltes més unitats fraseològiques en la nostra parla quotidiana, més del que podríem pensar. Per exemple:

a. Estirar la pota: *en Joan ha estirat la pota, no ha resistit la malaltia*.

b. Ser figues d'un altre paner: *una cosa és renyar i l'altra clavar una plantofada, que ja són figues d'un altre paner*.

c. Perdre bous i esquelles: *després de la crisi, ja no li queda res, ha perdut bous i esquelles*.

Però dins del concepte d'unitat fraseològica també hi trobem altres tipus de construccions, no només frases fetes. Un bon exemple seria el refrany:

d. "Pel maig, cada dia un raig": *no ha parat de ploure durant tota la setmana, ja se sap: pel maig, cada dia un raig*.

El camp de la fraseologia va començar a ser estudiat a nivell espanyol per una sèrie de filòlegs russos i cubans a principis del segle XX. A la segona meitat d'aquest segle, Antonio Zuluaga marcà un abans i un després, publicant nombrosos estudis sobre la fraseologia espanyola. Més enllà, hi podem trobar noms com Gloria Corpas Pastor, qui edità el *Manual de Fraseologia Española*, on parla dels diversos tipus d'unitats fraseològiques que podem trobar en llengua castellana.

Actualment, la fraseologia és un terreny de la llengua que inspira nombrosos estudis i investigacions.

A nivell català, la fraseologia és una disciplina que ha estat objecte d'escàs interès des d'un punt de vista teòric, llevat de treballs recents com el diccionari de refranys catalans, publicat per Enciclopèdia Catalana, fet per Maria Teresa Espinal. És ben cert que grans benefactors de la llengua catalana (com Joan Amades) ens han deixat un llegat força extens d'obres relacionades amb els refranys i les expressions pròpies de la nostra llengua, però gairebé sempre amb un caràcter reivindicatiu de la singularitat d'allò que només existeix en català, sovint en forma de

llistats o reculls que no contenen cap mena de reflexió teòrica sobre les característiques comunes dels refranys.

Així doncs, malgrat que podem trobar diversos reculls de refranys, frases fetes, expressions fossilitzades, etc., el material quant a l'estudi de les unitats fraseològiques de la llengua catalana és més aviat escàs, i sovint es regeix per les tendències marcades des de la fraseologia castellana, o bé la mundial[2].

Actualment, es debat sobre les relacions que hi ha entre fraseologia i paremiologia[3] (ciència que es dedica exclusivament a l'estudi dels refranys, o sigui, de parèmies). Hi ha qui diu que la paremiologia es troba inclosa dins la fraseologia, d'altra banda, trobem qui pensa que és una ciència independent.

Nosaltres no ens decantem per cap de les opcions, però hem constatat que moltes de les característiques de les unitats fraseològiques estan presents als refranys.

De totes maneres, hi ha qui defensa la separació de les parèmies de la resta de les unitats, però els arguments que donen per justificar-ho són confusos, i fins i tot contradictoris en certes ocasions.

2.2 Les unitats fraseològiques

Des del moment en que diem que la fraseologia s'encarrega de l'estudi de les *unitats fraseològiques* hem de definir el que són.

Una unitat fraseològica es forma quan un grup de paraules, utilitzades sempre amb la mateixa forma i estructura, passen a ser considerades una unitat pels parlants de la llengua. Llavors, esdevenen expressions fixes, generalment amb un significat metafòric més enllà del literal, o sigui, unitats fraseològiques. El procés que es dóna entre la formació del grup de paraules i la seva consolidació com a unitat s'anomena **institucionalització**.

En les frases fetes , podem trobar paraules sinònimes a la frase en qüestió, tot i que no en els refranys (més endavant explicarem el seu funcionament).

Per exemple, en comptes de dir *estirar la pota*, podem dir *morir*, o en el cas de *perdre bous i esquelles* podem dir *perdre-ho tot*.

[2] Per aquest motiu, hem decidit adaptar les pautes de la fraseologia espanyola i aplicar-les a les unitats fraseològiques en llengua catalana.
[3] Per més informació sobre les diferències entre fraseologia i paremiologia, consulteu l'article de Maribél González Rey dins d'*Estudios de fraseología y fraseografía del español actual*, de Wotjak, citat a la bibliografía.

Segons Corpas (1996:36) les unitats fraseològiques es caracteritzen per estar formades per més de dues paraules, que han passat pel procés d'institucionalització. A més a més, presenten cert grau d'estabilitat (el qual varia depenent del tipus d'unitat fraseològica), i de peculiaritats sintàctiques i/o semàntiques.

Aquesta estabilitat impedeix que es realitzin canvis sobre l'estructura, no podem dir, per exemple:

a. Estirar molt la pota

b. Estirar la pota i el braç

c. Estirar la pota dreta

També en el cas dels refranys ens trobem amb l'estabilitat i fixació de l'enunciat, com veurem en el següent exemple, no podem afegir, moure o extreure res del refrany "*qui no arrisca, no pisca"*.

d. Qui no arrisca el diumenge, no pisca.

e. Qui no balla, no pisca.

f. Qui no arrisca la vida, no pisca.

Els refranys es distingeixen de les unitats fraseològiques en què: tenen una entonació pròpia i són seqüències autònomes de la parla, mentre que les locucions o unitats fraseològiques s'inclouen en una frase o bé formen part d'una oració composta, com en els exemples següents:

g. … a cor què vols: *el nen tenia tanta gana, que* ***plorava a cor què vols***.

h. …en un tancar i obrir d'ulls: *va* ***canviar-se*** *de roba* ***en un tancar i obrir d'ulls***.

i. … vestir-se/anar de vint-i-un botó: *va assistir al casament* ***vestida de vint-i-un botó***.

Corpas, per tal de classificar les unitats fraseològiques, es serveix del grau que tenen d'enunciat (entenent com a enunciat una unitat mínima de la comunicació). Partint d'aquest criteri, les unitats fraseològiques queden dividides entre aquelles que presenten qualitat d'enunciat (fórmules rutinàries i parèmies, que a la vegada són enunciats fraseològics), i les que precisen interactuar amb altres paraules per tal de cobrar significat (col·locacions i locucions).

Les fórmules rutinàries, que comparteixen la qualitat d'enunciat amb les parèmies, es caracteritzen per tenir un significat social, expressiu (amb càrrega emotiva) i estar determinades pel context (per tant, han de ser coherents amb la situació on es desenvolupen, sense la qual

perden el sentit). Per tal d'aclarir aquest concepte, citarem un exemple molt clar, que de ben segur, ajudarà a comprendre'l.

Quan ens trobem davant d' algú que ha perdut un ésser estimat recentment, solem utilitzar la fórmula "*el meu més sentit condol*" per tal d'expressar la nostra tristesa per la pèrdua que ha d'afrontar. En aquest cas, la fórmula rutinària és utilitzada en un context ben concret: la defunció d'algú proper al receptor, i per convenció social, el seu ús es limita a aquesta classe de situacions. Altres fórmules rutinàries serien, per exemple, les felicitacions, salutacions, acomiadaments, etc. En general, solen decidir-se per convenció social.

Però el que les diferencia de les parèmies o refranys és la seva literalitat. Els refranys presenten un significat metafòric a més del literal. Es caracteritzen per tenir significat que va més enllà de la seva interpretació literal i ens remeten a un fet o un procés "x" que expressa una veritat atemporal. Endemés, tenen autonomia textual, (a diferencia de les fórmules rutinàries) per tant, no necessiten estar incloses a dins d'un text o un context per a poder ser enteses. Totes aquestes diferències ens porten a classificar en contra del criteri de Corpas, els refranys com un terreny acotat, apartat de les fòrmules rutinàries.

També podem dir que els refranys o parèmies no tenen un autor conegut, són anònimes. Queden exclosos de la categoria de parèmies / refranys els eslògans, les consignes i les cites, ja que el seu origen és conegut. Malgrat això, patint un procés que els desvinculés del seu context inicial, podrien arribar a adquirir un caràcter general que faria que es tornessin més "anònims".

2.3 L'origen dels refranys

El nostre propòsit en aquest apartat, no és, ni de lluny, arribar a respondre la següent pregunta: *quin és l'origen dels refranys*?, tot i que en casos molt concrets i especials sí que es pot determinar.

En primer lloc, la resposta variaria substancialment segons el refrany, ja que tan sols dins del refranyer català, hi trobem milers d'enunciats. En segon lloc, ens seria impossible esbrinar el moment exacte de la institucionalització d'aquell enunciat, com també la identitat de l'individu que el va idear. Són creacions populars, fruit de la saviesa popular[4] i, per tant, anònimes, excepte els *aurea dicta* que procedeixen del llatí i dels quans se'n coneixen els creadors.

I és que els refranys tenen com a característica principal l'anonimat d'autoria. Però això no impedeix que ens puguem fer una idea de com es van crear, ja que de fet, els refranys formen

[4] Hi ha un gènere literari que consisteix en la creació literària de veritats atemporals, conreat per Sant Agustí o J. Wagensberg, per exemple.

part del patrimoni d'una cultura, i per tant, són cosa de tots i no pas el resultat del pensament d'un.

En primer lloc, els parlants de la llengua, observen i viuen, al llarg del temps, una sèrie de fenòmens de caràcter físic o moral que es van repetint, sempre amb el mateix ordre i les mateixes conseqüències. Aquesta convivència quotidiana amb una "veritat" (fenòmens observats), fa que finalment aquesta sigui acceptada com a verídica dins la comunitat, que n'ha contrastat la validesa amb l'experiència.

Un cop la comunitat ha acceptat la relació entre aquells fenòmens com a verídica, comença el procés de creació del refrany, que a la vegada, comença a néixer. De moment, el que tenim és "un dir", una manera d'explicar aquell fenomen o experiència, però encara no és fix.

Falta que se li afegeixi llenguatge metafòric, rima, mètrica, a més d'ésser acceptat com a unitat dins el gruix dels integrants de la comunitat, i passar pel procés d'institucionalització abans no pugui ser considerat un refrany.

Malgrat que la majoria de refranys podrien explicar la seva història mitjançant les passes que hem assenyalat més amunt, n'hi ha que presenten un origen concret, com ara una història popular, la mitologia de la cultura corresponent o mites i creences antigues.

La clau de l'èxit dels refranys és la tradició oral, que ha imperat durant centenars d'anys com a mètode propagador de coneixement atemporal i vàlid per a tothom.

Aquest caràcter oral ha fet que perdurin dins dels refranys arcaismes, ja sigui lèxics o sintàctics, que han quedat congelats dins de l'estructura fixa. Així, podem trobar construccions verbals pròpies del català antic, igual que lèxic que avui dia està en desús, congelat dins dels refranys.

Per exemple:

a. "*Déu ens **guard** de poll ressuscitat*" : aquest refrany conté la conjugació de la tercera persona del present de subjuntiu sense desinència de persona *–i*, a més de contenir l'expressió, ja en desús, de *poll ressuscitat*, que fa referència a als pobres que es tornen rics de cop. Per tant, en aquest refrany hi trobem exemples d'arcaismes.

De la mateixa manera, hi podem trobar dialectalismes propis de la zona on es va originar el refrany, o particularitats de caràcter fònic a l'hora de pronunciar-los.

b. "*Entre col i col, lletuga*": en aquest refrany hi trobem la paraula *lletuga*, pròpia del català de les terres de l'Ebre i del valencià nord per denominar enciam.

2.3.1 La fixació dels refranys

Des del nostre punt de vista, la fixació és un pas més dins de la institucionalització, que també inclou altres processos, com la metaforització de la unitat fraseològica, per exemple.

Aquesta consisteix en el blindatge de la unitat fraseològica, fent que no es pugui afegir, treure o canviar l'ordre dels seus elements.

La fixació adopta un paper rellevant, ja que permet que la unitat mantingui la mateixa forma sempre que s'utilitza i per tant, pugui ser reconeguda pels parlants com a unitat, i no pas com una oració lliure.

L'evidència més palpable que tenim de la fixació és **la fixació en l'ordre dels components** dins la mateixa unitat, que deixen de ser mòbils dins de l'estructura, com ho podrien ser en una oració lliure. Per exemple, el refrany "*amb palla i temps maduren les nespres*"[5], per la seva condició de refrany, i per tant, per ser una unitat lexicalitzada que ha passat per un procés d'institucionalització, no permet el canvi de posició del complement circumstancial "amb palla i temps", i a conseqüència, ens és impossible dir "les nespres maduren amb palla i temps", ja que no podríem reconèixer la unitat com a refrany, atès que hauria perdut la seva forma fixa i l'estabilitat. Per tant, els components de les unitats fraseològiques no són commutables.

La fixació també incideix en **els aspectes gramaticals**, que queden establerts d'una manera concreta. El número dels elements del refrany està fixat, igual que el temps verbal i la persona, d'aquesta manera, el refrany "*la paraula que ha sortit de la boca no pot tornar enrere*" no es pot canviar a "les paraules que havien sortit de la boca no podran tornar enrere", ja que perdria la qualitat de refrany, i passaria a ser una estructura lliure, encara que construïda sobre les bases d'una parèmia.

Finalment, la fixació també incideix en la **cohesió absoluta o inseparabilitat** que presenten els refranys. No s'hi pot afegir ni extreure'n res, tampoc es pot separar o substituir cap dels seus elements, atesa la seva condició de "bloc". Per exemple, una substitució pronominal dins del refrany "*la privació és la causa de l'apetit*" com la següent "la privació n'és la causa" provocaria de nou, una desestabilització dins la unitat, que deixaria de ser considerada un refrany per passar a ser una simple formació lliure.

La fixació provoca que no puguem fer canvis dins de les unitats fraseològiques (ni de gènere, número, persona, temps verbal, ni tampoc passar l'oració a passiva o nominalitzar-ne elements).

[5] Aquest refrany fa referència al procés de maduració de les nespres (no nispros), unes fruites que es collien verdes i es deixaven madurar en un jaç de palla.

Aquest fet, anomenat *defectivitat*, és una part de la fixació, i no pas una conseqüència d'aquesta, ja que la fixació implica necessàriament el bloqueig de les possibles variacions que les unitats fraseològiques poguessin admetre. De totes maneres, sempre podem adaptar les unitats fraseològiques a les nostres preferències, per motius estilístics, i transformar-les. Així, el que fem és crear una nova frase que remeti a la unitat, però que no en tindrà les característiques.

2.4 Estructura dels refranys

Si ens endinsem dins del refranyer, podem trobar-hi un nombre il·limitat de refranys, cada un amb una estructura sintàctica aparentment diferent.

Així doncs, ens podria semblar que els refranys presenten estructura juxtaposada, subordinada o coordinada, però més enllà de la seva forma, podem trobar un comú denominador que mana per sobre de l'estructura aparent i ens mostra la relació entre els termes que apareixen al refrany.

Tenint en compte que els refranys actuen com a petits contenidors de l'experiència col·lectiva i reiterada, la seva finalitat és transmetre'ns un consell o una advertència sobre un fet concret.

Per tant, relacionen aquest fet "A" amb la seva conseqüència "B", advertint-nos del que suposa que "A" s'acompleixi. En conseqüència, hi ha una relació de causa i efecte entre "A" i "B", on "A" és l'antecedent de l'efecte "B". Això suposa que "A" sigui indispensable per a l'acompliment de "B".

Aquest criteri es pot aplicar a gairebé la totalitat de refranys, independentment de l'estructura sintàctica que presentin, i l'aplicarem parafrasejant el refrany de la següent manera:

Si "A", aleshores "B".

a. "*Home casat, burro espatllat*": **si** ets un home casat, **aleshores** ets un burro espatllat.
b. "*De tot hi ha a la vinya del Senyor*": **si** vas a la vinya del Senyor, **aleshores** hi trobaràs de tot.
c. "*Tal faràs, tal trobaràs*": **si** fas "tal", **aleshores** trobaràs "tal".
d. "*El que no es cou per tu, deixa que es cremi*": **si** no es cou per tu, **aleshores** deixa que es cremi.
e. "*Fes les coses com caldrà i ton treball no serà en va*": **si** fas les coses com cal, **aleshores** el teu treball no serà en va.

Cal esmentar que el refrany tan sols dóna resposta a l'acompliment d' "A", en cap cas a l'incompliment d'aquesta condició, que per lògica, no tindria el mateix resultat que el compliment d'aquesta.

En alguns casos, podem trobar el terme "A" en segona posició, com en l'exemple *b*.

A l'hora de parafrasejar el refrany hem de buscar el verb adequat, que varia segons cada cas.

Fins i tot els refranys sense verb conjugat presenten aquesta estructura, atès que malgrat no tenir predicat verbal, presenten estructura de frase nominal.

Les frases nominals[6] són estructures que malgrat no tenir predicat verbal presenten dins l'oració elements que no són verbs, però que ens donen a entendre l'acció que s'hi du a terme, i que per tant, exerceixen de predicat, que queda implícit en l'oració. A continuació, mostrarem uns quants exemples de refranys d'aquest tipus:

a. "*Home casat, burro espatllat*": **si** l'home es casa, **aleshores** esdevindrà un burro que s'espatlla. En aquest cas són els participis dels verbs casar i espatllar els que ens informen de l'acció que es produeix en aquest refrany.

b. "*Abril ploraner, maig rialler*": **si** l'abril plora, **aleshores** el maig riu. Aquest cop són els adjectius ploraner i rialler els que ens informen de l'acció verbal. En el primer cas, es fa referència al verb plorar, que metafòricament s'hauria d'interpretar com ploure, i en el segon cas es fa referència a riure, que metafòricament ens fa pensar en el bon temps.

c. "*Feta la llei, feta la trampa*": **si** es fa una llei, **aleshores** es farà una trampa. En aquest cas succeeix exactament el mateix que en els altres dos, els participis (formes adjectivals del verb) ens informen de l'acció que es desenvolupa.

Per tant, malgrat que en aquests exemples hi manca predicat, hem pogut constatar que la seva absència no altera la comprensió del refrany, ja que l'acció verbal s'expressa amb altres paraules, que poden concordar amb el subjecte, però que no tenen els trets flexius propis del verb (persona, nombre, temps, mode).

El que fa que aquest criteri sigui vàlid en tots els casos, és la fixació dels refranys, que els manté inalterables i permet que no se'n pugui canviar el contingut. Aquest fet exclou automàticament les frases fetes del nostre criteri, ja que aquestes toleren la conjugació dels seus

[6] Per més informació sobre la predicació no verbal consulteu el segon volum de la *Gramática de la lengua española*, cap. 38, pàg 2525, *La predicación no copulativa*, de Mª Lluïsa Hernanz i Avel·lina Suñer.

verbs o el canvi dels pronoms. Com a exemple, citarem la següent frase feta: "*T'estimo tant que t'abonyego*".

- La nostra relació mai no va anar bé, **l**'estima**va** tant que **l**'abonyega**va**.

En aquest fragment, podem veure que els verbs i els pronoms han d'adaptar-se al context, per tant, no podem aplicar el nostre criteri a una unitat fraseològica que pugui variar en qualsevol moment, ja que no presenta la qualitat de veritat atemporal que pugui ser utilitzada com a consell o advertència. Malgrat això, presenta la relació de causa i efecte.

Un altre cas especial el trobem en el refrany "*cada ovella amb sa parella*" o el seu equivalent "*cavallers, cadascú amb ses mullers*". El que succeeix en aquest cas és que es mana a les ovelles o als cavallers que vagin amb els de la seva mena, per tant, s'està duent a terme una distribució. Tot i això, que es podria presentar com un obstacle al moment de parafrasejar, ho podem fer de la següent manera: **si** ets una ovella, **aleshores** has d'anar amb la teva parella. Per tant, un cop més, aconseguim validar la relació de causa i conseqüència entre els termes d'un refrany.

2.5 El significat dels refranys

Potser aquesta sigui la qüestió més complexa dins el món dels refranys, tot i que quan els emprem habitualment, no ens n'adonem. Hem après els refranys sentint-los sempre dins de contextos que delimiten el seu significat i ens ajuden a comprendre'ls, al mateix temps que de manera espontània, hem dut a terme una sèrie de processos mentals que han desxifrat allò que les nostres orelles captaven. Però sabem realment el que signifiquen, els refranys? El refrany "*a la terra dels cecs, el borni és el rei*" vol dir que hi ha un país habitat per cecs on hi governa un borni, o tal vegada ens diu quelcom més profund? Aquest és l'afer que ens ocuparà durant aquest punt, on intentarem entendre la naturalesa semàntica dels refranys i la manera com els interpretem.

Semànticament, la interpretació dels refranys sempre s'ha dividit en dues branques: la literal i la translatícia (interpretació del refrany en sentit figurat), segons el refrany. La validesa d'aquesta norma, però, ha quedat reprovada àmpliament, atès que la lectura del significat dels refranys és molt més complexa, ja que aquests presenten, amb més o menys mesura, graus d'idiomatitcitat.

La idiomaticitat és una característica semàntica present en algunes construccions fixes que fa que el significat d'algunes unitats fraseològiques, entre elles els refranys, no es pugui establir a través dels seus elements, entesos individualment, ni a través de la suma d'aquests, de manera que obliga a buscar un significat més enllà de les paraules.

Per tant, els refranys són susceptibles d'ésser interpretats literalment (sumant els elements que els composen) i de manera metafòrica (reajustant el significat del refrany amb el context). En conseqüència, per tal d'interpretar un refrany, hem de sumar el seu valor recte i el sentit metafòric que hi trobem amagat. Per exemple, en el cas del refrany "*amb palla i temps maduren les nespres*", literalment podem entendre que per tal de què madurin les nespres, cal posar-les amb palla i esperar, però metafòricament veiem que el que en realitat ens diu el refrany és que cal tenir paciència i esperar abans les coses no succeeixin.

La idiomaticitat ens obliga des d'un primer moment, a anar més enllà del significat literal per poder obtenir el significat real del refrany, ajustant-lo al context.

I és que la idiomaticitat, tal i com hem dit abans, es pot presentar amb diferents graus segons el refrany. Podem trobar generalment, quatre graus d'idiomaticitat segons la relació del significat dels components amb el significat de la unitat[7].

Relació entre el significat dels components i la unitat	**Grau d'idiomaticitat**
Cap component de la unitat té relació semàntica amb el significat d'aquesta	+ +
Un dels components guarda relació amb el significat de la unitat	+
Tan sols una part dels components tenen relació amb el significat global de la unitat	-
Tan sols un dels components no actua amb el seu significat habitual.	- -

La fixació també intervé en el grau d'idiomaticitat que presenten les unitats fraseològiques, malgrat que ambdues propietats no estan directament relacionades.
Segons els coneixements del receptor i el grau d'idiomaticitat que presenti el refrany, aquest tindrà amb més o menys mesura certa **opacitat**, és a dir, certa dificultat a l'hora de poder extreure el significat no composicional del refrany.

Aquest fet dificulta la traducció d'unitats fraseològiques, atès que per una persona que no tingui la llengua d'on provingui la unitat com a materna, li pot semblar que el refrany és una oració

[7] Esquema extret de l'article de Maribel González Rey "La idiomaticidad en las unidades fraseológicas", p. 58.

més, i la traduirà literalment, quan el que realment cal és traduir-lo per un equivalent en la llengua meta, que segurament, també presentarà idomaticitat.

A part de metàfores, els refranys presenten altres tipus de figures retòriques, que també dificulten la seva interpretació, però igual que amb la metàfora, de manera natural aconseguim desxifrar el significat que amaguen a sota.

Podem trobar-hi personificacions, metonímia, sinècdoque, antítesis, hipèrboles (molt sovint el desajustament semàntic intern dels refranys prové a causa del llenguatge hiperbòlic, que crea imatges que no poden ésser compreses literalment), comparacions, ironia... A continuació en mostrem alguns exemples:

a. "*L'absència és la mare de l'oblit*": en aquest refrany hi trobem la personificació d'absència, que rep atributs humans.
b. "*L'hàbit no fa el monjo*": en aquest cas trobem una possible sinècdoque, ja que es pretén identificar l'hàbit com a "tot" (monjo).
c. "*No hi ha estar com el de casa*": en aquest refrany hi trobem una comparació entre qualsevol mena "d'estar" i el de casa, que sempre serà millor.
d. "*Ase amb or, ho logra tot*": aquest refrany ens diu mitjançant la metàfora de l'ase i de l'or que aquell que té diners pot aconseguir el que li plagui.

És amb l'ús de les figures discursives que els refranys aconsegueixen tenir un significat idiomàtic, ja que emprem mots diferents (que guarden més o menys relació amb el concepte) en comptes dels que designen allò que volem expressar, fent que el significat quedi "amagat", i que el refrany hagi de ser sotmès als processos d'adaptació al context que ja hem esmentat.

La idiomaticitat de les parèmies, tal i com hem anat veient, es troba en la seva no composicionalitat. Tot i això, si analitzem el sentit recte que aquestes presenten, topem amb una imatge amb un sentit literal que ens ajuda a comprendre el sentit idiomàtic (és per això que diem que són composicionals i no composicionals al mateix temps). Per tant, el valor literal del refranys ens ajuda a interpretar-ne el sentit idiomàtic.

El perquè de la presència de la idiomaticitat en els refranys, la causa de què trobem metàfores amagant grans veritats i conceptes consensuats dins de la comunitat de parlants, és que el sentit figurat que ens ofereixen serveix d'exemple, que s'amaga darrere d'un sentit literal (que ens ofereix una imatge present a la realitat, la veracitat de la qual ha estat comprovada per l'experiència) que "s'activa" com a exemple, permetent que l'apliquem a diferents situacions, però conservant el caràcter general, provinent de la imatge que trobem en la literalitat del refrany.

Per tant, el refrany esdevé una icona, ja que ens porta a un concepte concret mitjançant un símbol (en aquest cas el total de la unitat), que funciona des de la literalitat i la figuralitat, ja que per comprendre'n el significat hem de comprendre el sentit recte o composicional i a partir d'aquí, el sentit figurat o no composicional (aquell que ens remet al significat de la metàfora).

2.6 L'ús dels refranys

Sense ser-ne conscients, utilitzem una gran quantitat de frases fetes, tant en els actes de comunicació oral com en els de comunicació escrita. Si bé és cert que el tipus d'expressions variarà segons el tipus de canal que emprem o el registre exigit per la situació, aquestes formen part de la parla quotidiana sense cap mena de dubte. És corrent trobar frases fetes com *danys col·laterals*[8] a la premsa escrita, o sentir en un telenotícies que un pavelló estava *ple de gom a gom*.

Els refranys, igual que les frases fetes, actuen com a peces de discurs prefabricat dins els actes de comunicació, als quals atribuïm inconscientment una sèrie de valors que fan que els utilitzem en situacions determinades i amb propòsits ben concrets. Però entre refranys i frases fetes, també podem trobar-hi una diferència, i és que les primeres s'integren en el discurs, i els refranys, en canvi, són independents del context en què es troben.

Per exemple, en el cas de la frase feta "*t'estimo tant que t'abonyego*", a l'hora d'utilitzar-la, conjuguem el verb per tal d'integrar-la en el context, i canviem els pronoms segons les nostres conveniències:

- La nostra relació no funcionava: l'estimava tant, que l'abonyegava.

En canvi, els refranys no necessiten aquesta "adaptació" al context, ja que són unitats independents.

Segons el nostre parer, hi hauria quatre funcions desenvolupades habitualment pels refranys, encara que el seu grau d'ús ha variat durant els darrers segles. Les quatre funcions són: la funció de transmetre coneixement, la funció simplificadora d'idees relacionades entre sí de manera lògica, l'economia discursiva i la finalitat argumentativa.

Cal esmentar que els refranys actuen com icones. Per la seva condició d'estructures independents dins la frase, que funciona com a "tot", ens remeten a una idea concreta, tal i com ho faria una imatge, per exemple, però carreguen el missatge amb connotacions especials, que

[8] Aquesta metàfora quotidiana és extreta del llibre *Metaphors we live by*, de Jhonson i Lakoff, publicat en castellà com a *Metáforas de la vida cotidiana*.

els parlants manipulem hàbilment a l'hora de fer-les servir. Segons el to del qual dotem el refrany, aquest pot expressar sornegueria o ironia, per exemple.

La primera funció que atribuïm als refranys és el seu paper com a **transmissors de coneixement**. Si tenim en compte que durant segles, la cultura escrita tan sols ha estat a l'abast d'alguns privilegiats, és del tot coherent que les grans capes de la societat que no hi tenien accés, busquessin (encara que inconscientment) un mecanisme per poder recordar ràpidament i fàcil una sèrie de valors morals[9] i també la saviesa popular, que tenien al seu abast. La manca d'un recurs per deixar constància del coneixement, és segurament un dels motius que més va incidir en la creació de refranys, ja que per les seves característiques de mètrica i rima (que implica, sovint, el canvi de l'ordre dels components del refrany), són un sistema que permet aprendre i recordar molt més fàcilment un concepte.

Així doncs, podem dir que els refranys, per la seva naturalesa, han estat transmissors de la cultura popular dels qui no tenien accés a mitjans escrits, i que d'aquesta manera recollien coneixement pel que feia al seu entorn i la manera com els convenia obrar. Per tant, actuen com "comprimits" de coneixement. Un exemple seria el refrany "*pel juny, la falç al puny*", que indica que durant aquest mes de l'any és temps de sega, per tant, transmet una realitat que en algun moment va ser propera a la comunitat de parlants, i que en forma de refrany, és més fàcil de recordar.

Durant períodes de la història en què la llengua ha estat a un segon terme, o ha tingut dificultats per desenvolupar una activitat normal, com ara durant la Decadència (s. XVI-XVIII), es creu que la cultura oral ha estat el que la salvadora de la llengua i les tradicions. Les rondalles, que més endavant van posar-se per escrit, van mantenir viva la llengua. Per les característiques dels refranys, podem creure que fóra possible que exercissin un paper semblant quant a la cultura popular, i que ajudessin a conservar la llengua i la cultura, que en aquell moment perillaven. En conseqüència, podem dir que l'ús oral de la llengua, amb els recursos que implica, és el que la mantenia viva.

A més a més, cal apuntar que per la seva forma curta i l'ús d'una imatge general, els refranys expressen de manera concisa i general conceptes que d'altra manera serien complicats d'exposar o d'entendre. És per aquest motiu que també els atribuïm una funció **simplificadora**, que a la vegada, va lligada amb el seu paper de transmissors de saber, ja que com més clarament s'exposa una idea, més fàcil serà que pugui ser recordat i comprès pels parlants. Gràcies als

[9] Aquests valors morals no tenien perquè anar en un sol sentit. Sovint ens trobem amb refranys que es contradiuen entre ells, però que poden servir igualment de consells prenent en consideració el cas al qual s'ampliquen. Un exemple podrien ser els refranys castellans "*quien madruga, Dios le ayuda*" i "*no por mucho madrugar amanece más temprano*".

refranys, temes d'índole moral o filosòfica, que pels parlants serien difícils de comprendre, queden condensats i poden ser entesos amb molta més facilitat.

Actualment, tenim la immensa sort de gaudir d'un accés a la cultura i l'educació inimaginable en altres èpoques. És per això que la funció de transmissors dels refranys ha quedat "aparcada", o si més no substituïda per altres mètodes d'ensenyament i d'aprenentatge, que han delegat els refranys a un segon pla. Nogensmenys el que podria semblar, continuen estant vius dins del discurs dels parlants, però havent estat substituïts com a mètode alliçonador, són emprats amb més freqüència amb **finalitat argumentativa**.

També hem de tenir en compte el dilema que planteja la situació mundial actual, on múltiples cultures intenten protegir allò local intentant a la vegada, no quedar desmarcats de l'avenç internacional. Aquest és un dels reptes presents que presenta respostes més diverses i incertes.

L'ús dels refranys, endemés, en algunes esferes es sol considerar propi d'incultes, o de persones amb poca educació. Aquest també es pot assenyalar com un dels factors que fa que se'n redueixi l'ús, ja que la societat, que rebutja les conductes que es puguin relacionar amb un nivell educatiu baix, fa mofa d'aquells qui utilitzen aquest recurs, atribuint-los un origen, nivell econòmic o nivell educatiu concret.

A Anglaterra, en canvi, algunes veus assenyalen com a causa de retrocés de l'ús dels refranys, la poca presència dels valors cristians a la societat, ja que aquests sovint coincideixen amb els refranys.

De totes maneres, i independentment de la hipòtesi que s'ajusti més als nostres gustos, és un fet que cada cop són menys els refranys utilitzats en la llengua parlada.

Normalment, l'ús dels refranys és habitual en registres familiars i col·loquials, on l'emissor es pot permetre certes llicències ja que el context no exigeix formalitat (i no hi ha por a ser jutjat amb prejudicis, ja que els interlocutors són coneguts). De totes maneres, també s'empren refranys en altres contextos amb la mateixa finalitat, tot i que no són un recurs tan recorrent. En trobem en alguns llibres de text, per exemple.

El valor de veritat general dels refranys (que està exposat al punt *2.2 Les unitats fraseològiques*) és el que fa que els utilitzem per recolzar les nostres tesis. El seu caràcter universal i intemporal, que es suma amb el fet de ser un petit resum d'una idea, i a la vegada un exemple (la imatge sol ser representativa del significat del refrany un cop aquest ha estat interpretat) fa que siguin una cita que corrobori la validesa de la tesi que sostenim, la veracitat de la qual difícilment podrà

ésser qüestionada. Aquesta és la funció que atribuïm més sovint als refranys avui dia. Un exemple del seu ús argumentatiu el trobaríem en el següent fragment[10]:

- La paret quedaria millor pintada de blau.
- No cal que ho repeteixis, jo la prefereixo de color verd, és ben veritat que *entre gustos no hi ha res escrit*[11].

Més enllà de l'ús que els donem, els refranys, com la resta d'unitats fraseològiques, per la seva condició, són trossos de discurs prefabricat a disposició del parlant. Per aquest fet, direm que els refranys actuen dins del camp de **l'economia discursiva**. Atès que són coneguts per la majoria d'integrants de la comunitat de parlants, es poden utilitzar per fer referència a les idees que amaguen com una drecera per tal d'evitar d'explicar-los. També hi ha casos en que els parlants es serveixen de la seva popularitat per tal d'economitzar encara més dins del discurs, i tan sols citant una part del refrany, fan referència al "tot", servint-se de la relació implicativa que hi ha entre les idees que el conformen. Aquest fragment hipotètic ens en mostra un exemple:

- Per treure una bona nota a l'examen d'història, cada dia estudio una mica. Ja se sap: *de mica en mica*... (s'omple la pica).

Per acabar, direm que la intenció que tinguem quan utilitzem refranys acaba de perfilar-ne la seva interpretació, i per tant, la seva funció dins del llenguatge.

3. Graus d'equivalència entre refranys de llengües diferents

Atesa la naturalesa d'aquest treball, el qual pretén recopilar tants refranys equivalents en llengües diferents com sigui possible, aquí presentem un esbós d'un criteri de comparació de refranys, el qual no hem pogut desenvolupar més enllà a causa de la manca de temps.

Tal i com hem dit a l'apartat *2.5 El significat dels refranys*, aquests tenen dos tipus de significat, un de literal i un de figurat, els quals estan lligats a través de la imatge del significat figurat, que exerceix d'exemple pel literal.

També hem de tenir en compte el que hem exposat a l'apartat *2.4 L'estructura dels refranys*, on exposem la nostra convicció de que els refranys funcionen universalment mitjançant una lligam d'acció – reacció o causa – efecte entre els dos termes que els componen.

[10] Tots els fragments utilitzats com exemples són d'elaboració pròpia.
[11] Citant aquest refrany, l'emissor vol fer valer la seva tria a la vegada que pretén evitar una confrontació amb el receptor, apel·lant a una veritat universal i intemporal.

Partint d'aquests conceptes, establirem uns quants criteris que ens permetran establir graus d'equivalència entre refranys de llengües diferents, malgrat les diferències sintàctiques que puguin presentar.

Primerament, un cop ja tenim els candidats a ser equivalents, prendrem en consideració:

1. El seu significat figurat (el que ens transmet més enllà de la imatge).
2. La imatge emprada per transmetre'l.

Si el significat literal és idènticament o parcialment el mateix, tant en el refrany A com en el B, podem procedir a analitzar la similitud que puguin presentar entre les seves imatges, igual que la semblança entre la relació dels seus termes.

Per tant, podríem establir els següents graus d'equivalència segons les similituds que hem descrit prèviament:

Grau d'equivalència	**Significat figurat**	**Imatge**	**Relació entre els termes**
Total	És el mateix en el refrany A i B.	És la mateixa en el refrany A i B,	És la mateixa en el refrany A i B.
Total figurada	És el mateix en el refrany A i B.	No presenten cap similitud entre elles.	És diferent, atesa la diferència d'imatges.
Parcial + (amb més significat)	El significat d'A té més matisos que B, però comparteixen l'essència.	Apareixen imatges semblants, relatives als mateixos camps semàntics però no idèntiques.	La relació entre els dos termes és semblant, tot i que es pot diferenciar mínimament a causa de la diferència d'imatge.
Parcial - (amb menys significat)	El significat d'A té menys matisos que B, però comparteixen l'essència.	Apareixen imatges semblants, relatives als mateixos camps semàntics, però no idèntiques.	La relació entre els dos termes és semblant, tot i que es pot diferenciar mínimament a causa de la diferència d'imatge.
Parcial en essència	El significat d'A i B és semblant tot i que no exacte.	No comparteixen imatge.	La relació entre els termes depèn de les imatges que presenti cada un.
Nul	El significat d'A i B és totalment diferent.	No comparteixen imatge.	La relació entre els termes depèn de les imatges que presenti cada un.

A través de l'anàlisi de les imatges, també podem endinsar-nos dins del contingut cultural del refrany, que reflexa els seus orígens i l'entorn on fou creat.

A continuació, mostrem un exemple de comparació de refranys segons el criteri que hem exposat, amb la corresponent explicació de les imatges, les quals ens portaran a la cultura d'origen dels refranys.

a. **A.** *A la terra dels cecs, el borni és el rei* ↔ **B.** *In the country of the blind, the one-eyed is the king*.

Tipus d'equivalència	Grau d'equivalència
Equivalència de significant figurat	El significat figurat que presenten és exactament igual en ambdós casos: en un grup homogeni (cecs), el que sobresurt (borni) és el que té més poder.
Equivalència d'imatge	La imatge és exactament la mateixa en tots dos casos: els cecs (*blinds*) representen el grup, i el borni (*one-eyed*) el que en sobresurt, ja que té una qualitat que no és present en la resta: la visió.
Equivalència de la relació entre termes	La relació entre els dos termes és la mateixa en tots dos casos: si vas a un país de cecs, allà el borni serà el rei, per tant el fet que hi hagi una multitud mancada d'una qualitat o coneixement, fa que el que el tingui sobresurti, i en conseqüència, tingui el poder de dirigir la multitud.

En aquest cas veiem que els refranys presenten una equivalència **total**, ja que tant el significat figurat com el literal (la imatge), a més de la relació que hi ha entre els termes del refrany, és el mateix en A i B.

b. **A.** *La paciència mata la caça*. ↔**B.** *Everything comes to him who waits*.

Tipus d'equivalència	Grau d'equivalència
Equivalència de significat figurat	El significat figurat és exactament igual en ambdós casos: amb paciència les coses arriben.
Equivalència d'imatge	No hi ha equivalència d'imatge, sobretot perquè el refrany anglès no en conté cap, és literal.
Equivalència de la relació entre termes	Ja que el català té imatge i l'anglès no, la relació entre els dos termes tampoc és la mateixa. El català ens diu que si tenim paciència, aleshores matarem la caça, en canvi, l'anglès ens diu directament que a aquell que espera, li arriba allò que vol.

Com podem veure gràcies a la dissecció que hem fet dels dos refranys, aquests mostren una equivalència total quant al seu significat figurat (**equivalència total figurada**), però no presenten cap mena de semblança ni pel que fa a la imatge, ni en la relació dels dos termes.

c. **A.** *L'absència és la mare de l'oblit*. ↔**B.** *Long absent, soon forgotten*.

Tipus d'equivalència	Grau d'equivalència
Equivalència de significat figurat	El significat figurat és gairebé el mateix: tots dos refranys assenyalen que l'absència porta a l'oblit, però de maneres diferents, ja que el català ens dóna l'absència com a mare de l'oblit (l'origen), en canvi, l'anglès tan sols ens diu que l'absència té com a conseqüència l'oblit, sense assenyalar

	que n'és l'origen explícitament.
Equivalència d'imatge	Ambdós refranys no presenten imatge, ja que el seu significat rau enterament en la seva literalitat. Malgrat això, tots dos fan servir els termes "absència" i "oblit – oblidar", però en el català també apareix la qualificació de mare, per tant té un matís que a l'anglès li manca.
Equivalència de la relació entre termes	La relació entre els dos termes és diferent, ja que en el refrany A la relació entre absència i oblit és de mare i "fill", i al B, simplement s'assenyala l'absència com a causa de l'oblit ràpid.

Tot i que comparteixen l'essència del significat literal, el refrany A conté un sema inexistent en el B, la qual cosa fa que la seva equivalència sigui **Parcial +**. No comparteixen ni imatge ni relació entre els termes que conformen el refrany.

d. **Equivalència parcial -**: aquest fet succeeix en aquells refranys en que A té menys semes que B. Un exemple podria ser **A.** *D'amics, pocs i bons.*↔**B.** *Have but few friends, but many acquaintances*, on el refrany anglès afegeix que a part de tenir pocs amics, és bo tenir forces coneguts, per tant, conté un sema que el refrany A no té.

e. **A.** *Si a qui deus no pots pagar, humilment has de parlar.*↔**B.** *He who goes a borrowing goes a sorrowing*.

Tipus d'equivalència	Grau d'equivalència
Equivalència de significat figurat	Tot i que tots dos refranys fan referència al fet de tenir dutes, el català parla de l'actitud del deutor davant del prestamista, i l'anglès de les conseqüències de demanar préstecs. Comparteixen el tema principal, però no l'enfocament.
Equivalència d'imatge	Cap dels refranys té imatge. Malgrat això, no presenten els mateixos components (al refrany A hi apareix el concepte d'humilitat, i al B el de penediment).
Equivalència de relació entre termes	La relació entre els termes del refrany canvia de l'un a l'altre, ja que al refrany A es lliga el fet de no poder pagar un préstec amb humilitat, i al B s'assenyala com a conseqüència de demanar un préstec el penediment. A l'A es dóna per fet que no es pot pagar, i al B, s'insinua la possibilitat d'haver-se de penedir d'haver demanat el préstec.

Així doncs, aquests dos refranys comparteixen temàtica, però no imatge ni relació entre els termes. Això fa que la seva equivalència sigui **parcial (en essència)**, ja que tan sols comparteixen el tema.

f. **A.** *De mica en mica s'omple la pica.*↔**B.** *Walls have ears*.

Tipus d'equivalència	Grau d'equivalència

Equivalència de significat figurat	El significat dels dos refranys és totalment diferent. L'A ens diu que les coses s'aconsegueixen a poc a poc, i el B que hem d'estar alerta alhora de dir certes coses, ja que ens poden sentir.
Equivalència d'imatge	Les imatges presentades per A i B són totalment diferents, no tenen cap mena de relació.
Equivalència de relació entre termes	Els termes dels dos refranys tenen relacions completament diferents. Un explica com s'omple la pica (com s'aconsegueixen les coses), i l'altre que al nostre entorn hi pot haver algú que ens escolti (una paret amb orelles), encara que no ho veiem.

A causa de què els refranys no comparteixen cap dels paràmetres que havíem establert per tal d'atribuir-los un grau d'equivalència, els considerarem **d'equivalència nul·la**.

Després d'aquests exemples, podem dir que hem aplicat aquests criteris al nostre recull de refranys, considerant com equivalents, tots aquells refranys que oferissin un dels cinc primers nivells d'equivalència (total, total figurada, parcial +, parcial – o parcial (en essència). Això fa que trobem equivalents que s'ajustin perfectament l'un a l'altre, i d'altres que tan sols admetin el canvi d'un per l'altre en certs contextos.

4. Recull de refranys

4.1 Biografia de Francesc Xavier Casademunt i Arimany (1897-1988)

Francesc Casademunt i Arimany nasqué a Figueres, en el si duna família modesta, de pare llauner i mare modista. Cinc anys més tard, al 1902, tota la família es traslladà a Girona, on el pare havia trobat una feina estable.

Als tretze anys ingressà a l'institut, d'on sortí, als disset, amb el títol de mestre elemental. Durant aquest període de temps, hagué de compaginar els estudis amb la feina de barber, per tal de finançar estudis superiors, que acabà amb dinou anys.

Acabada la carrera, no dubtà d'acceptar una feina d'auxiliar de mestre que s'oferia a Blanes. Poc després, deixà la ciutat per fer el servei militar, on canvià els alumnes per soldats. Al final d'aquell curs, el felicitaren per la tasca educativa que havia realitzat.

Mentre feia el servei, es presentà a oposicions, i entrà d'interí a Cabanelles (Alt Empordà), des d'on fou enviat a Tossa de Mar (Maresme). L'any 1920 es presentà a oposicions i les aprovà.

Més tard, fou enviat a Guardiola de Font-rubí (Alt Penedès), on començà amb cinquanta-cinc alumnes i acabà amb 125, on residí i treballà fins al 1930, per anar a Ripoll, on exercí durant tres anys i es posà en contacte amb la política.

La dictadura de Primo de Rivera feia poc que havia caigut, i havent-se afiliat al partit d'Esquerra Republicana de Catalunya, es presentà a les eleccions al Parlament, a les quals resultà elegit diputat.

La professió de mestre també el portà cap a Barcelona, on treballà al grup escolar Casp.

Pocs mesos després que la guerra civil comencés, el president Irla li demanà que acceptés la direcció de la Comissaria de refugiats, la qual presentava grans problemes d'organització. A mitjans de 1938 se'l nomenà Director General d'Ensenyament, la qual cosa li representà haver-se d'ocupar de cercar menjar per a infants i refugiats. Aquell any, als menjadors de les escoles barcelonines es serviren més d'onze mil dinars i trenta mil esmorzars.

Poc després, va haver d'anar a l'exili per la seva condició de diputat i la seva afiliació a Esquerra Republicana. El seu exili durà deu anys. Els dos primers els passà a Montpeller, on rebia algun ajut del Socors internacional per a Refugiats i del Govern de la República a l'exili. Passà els cinc anys següents a Mèxic (hagué de marxar de França per l'arribada de les tropes nazis), i finalment, de retorn a França, s'establí a Tolosa.

La seva família (mare, esposa i filles) l'esperaven a Girona.

L'any 1949 tornà a Catalunya, on primer treballà de comptable, i finalment reingressà a magisteri. Primerament, el destinaren a Barcelona, on només estigué un any. Més tard li fixaren plaça a Sant Jordi Desvalls, on treballà fins que es jubilà.

Morí a Girona al 1988, deixant dues filles, quatre néts i 6 besnéts, a més d'un gran nombre d'ex-alumnes, que sempre recordaran amb afecte la tasca del mestre Casademunt.

4.2 Preàmbul del recull de refranys, de Francesc Xavier Casademunt i Arimany

PREFACI

Recollia sentències, refranys, proverbis, com un altre pot recollir segells, faixes de puro o capses de llumins. Els arreplegava de tots els colors, catalans, castellans, francesos o italians; de la gent del carrer, dels diaris, les revistes, d'on els trobava, sense més interès que recollir-los, sense més afany que assaborir-los, estudiar-los i contar-los (300, 500, 1000, 2000). Però no eren més que esplai i entreteniment, i com que altra feina tenia, i altres preocupacions, no podia passar-m'hi llargues hores.

Doncs, heus aquí que arribà un dia que vaig tenir temps per a mirar-m'ho, estudiar-ho, comparar-ho... Llavors vaig parar-me a considerar el que feia, i vaig saber que el que feia era:

- Paremiologia: estudi dels proverbis.

- Que el proverbi és una sentència popular, plena de seny i de raó.

- Que l'adagi és un proverbi ple de veritat fútil, tret de l'observació.

- Refrany i proverbi és el mateix.

- Sentència: dita breu sobre una veritat d'índole o condició moral, fisiològica o teològica.

Que tot plegat respon a la vocació de la humanitat de comunicar l'experiència de la vida i, per tant, tot el que havia recollit tenia un valor, i que no seria malaguanyat donar-ho a conèixer.

Ja sé que algú o alguns ho han fet abans que jo, i fins i tot he llegit Joan Amades, un magnífic recull de tres-cents proverbis, dels quals en dóna l'origen i el significat.

La collita no era magra, si els uns tenien un valor senzill i fins vulgar, altres tenien un cert valor folklòric o de pensament, i així fou que vaig aprofitar-ne més de tres mil.

Vaig començar per ordenar alfabèticament els catalans, naturalment n'hi havia d'iguals amb començament diferent (*el que* o *qui*), o bé, amb frase del tot nova volien dir el mateix. Alguns foren eliminats, altres restaren, per entendre que era més degut a diferenciació comarcal que a deformació de temps o divulgació; és a dir que l'adagi podia haver nascut en diferent lloc, per diferent motiu, en diferent temps, però amb la mateixa idea.

Els italians foren tots arraconats. Els castellans i francesos que tenia, també vaig estudiar-los i ordenar-los, i llavors em donava compte de la semblança o equivalència de molts d'ells amb els catalans. Veia la possibilitat d'aparellar-los. Ara bé, la cosa resultava desequilibrada, mentre que uns casaven bé amb el francès, no lligaven amb el castellà, la cosa no era fàcil.

Se m'acudí que, al que no li trobés un equivalent, podia traduir-se.

Bé sí traduir-ho, però qui no recorda allò de "*traduttore, traditore*". Malgrat tot m'hi he atrevit advertint, però, posant una abreviatura a cada adagi castellà o francès que indiqui si és equivalent o traducció.

Posat a la feina, no mancaren els maldecaps, mes com sia que me'ls passava jo, anava fent a poc a poquet i amb paciència.

Cada equivalent que trobava, una alegria; cada traducció, un xic encertada, una satisfacció. Naturalment les coincidències, les afinitats començaren a intrigar-me i el "*per què?*" va anar rondant el meu pensament fins intuir que:

- Les tres llengües provenen del mateix tronc, el llatí.

- El veïnatge, que sempre és motiu d'intercanvi.

- Les relacions, unes voltes amistoses, altres d'enemistat.

- Les mútues invasions.

- El trasbals de gent que, procedent del Nord, envaeixen les Gàl·lies, Itàlia i Hispània; altres que procedents del Sud i del llarg de la Mediterrània, també passen o resten per les nostres terres, fent un aiguabarreig de mots, de pensaments, d'idees i d'altres manifestacions vitals que cadascun d'aquests pobles porten, i que els romans, en més o menys mesura, unifiquen i ens imposen el seu parlar, que ja arribarem a diversificar segons el fons que resti de la nostra idiosincràsia i les futures influències que anirem rebent.

Catalunya està enclavada en una confluència de corrents culturals que, desfilaren en l'antiguitat, en els nostres temps i ho faran en el futur i totes hi deixaran un pòsit.

Els corrents etnològiques són com els rius, tenen el seu llit o llera per on circulen, mentre un cataclisme no els desvia. La gent establerta entorn les nostres fronteres són parents nostres, Aragó, Castella, Llengua d'Oc, i tan sols per osmosi havien de filtrar-se molts mots, moltes idees i molts pensaments.

Les relacions d'amistat amb el Sud de França i l'Aragó, lligats, fins i tot, pel condomini de la casa comtal de Barcelona, la col·laboració en la Reconquesta, les guerres amb Castella i França, l'entronització de la monarquia castellana, i en fi, les nostres anades a Itàlia, Grècia, al Nord de l'Àfrica i els nostres vaixells mercadejant per les costes mediterrànies, alguna cosa hi portaren i alguna cosa ens dugueren.

Això explica el perquè de moltes equivalències, de certes afinitats i d'una relativa possibilitat de traducció.

Ací va, ací resta, preneu-ho amb bona voluntat. I ... "*qui més hi sàpiga, que més hi digui*".

Francesc Xavier Casademunt i Arimany

Aquest és el prefaci que F. X. Casademunt i Arimany escrigué per encapçalar el seu recull de refranys. S'ha respectat el text íntegrament, tan sols s'hi ha dut a terme alguna correcció ortogràfica per tal d'adequar l'ortografia del text a la normativa actual.

4.3 Preàmbul a càrrec d'Afra Pujol i Campeny

Aquest és no és un recull de refranys convencional.

Partint d'alguns refranys provinents del recull de F. X. Casademunt i Arimany, pretén anar més enllà i assolir la categoria de diccionari de refranys, presentant-vos més d'un centenar de refranys catalans amb els seus equivalents castellans, francesos i anglesos

Seguint la línia traçada per Casademunt Arimany, el nostre propòsit és donar a conèixer aquesta recopilació de refranys, que per a alguns serà útil, per a altres una lectura plaent.

Creiem que malgrat el progrés que ens envolta i la societat canviant en la qual vivim, no hem de menysprear ni oblidar el bagatge cultural que conté. Els refranys en són una bona mostra, que ens poden aportar no només idees passades, sinó també consells morals pràctics, profunds, transcendents.

Els refranys estan ordenats en cinc categories temàtiques i, dins d'aquestes, en sub-apartats, ordenats per ordre alfabètic per tal de facilitar-ne la identificació, tot esperant que aquells que ho vulguin, puguin disposar-ne sense dificultats, obrint-nos a tothom que hi vulgui arribar.

Desitgem, doncs, que us plagui el que trobareu en les següents pàgines, a més de despertar la veu de l'experiència que hi resta adormida.

Afra Pujol i Campeny

4.4 Recull de refranys

Índex

1. Obrar humà
2. Família
3. Diners
4. Moral i religió
5. Món rural i climatologia
6. Màximes

1. Obrar humà

a. Agraïment

2. Sigui poc, sigui res, al que et donen grans mercès.

a. A caballo regalado no le mires el dentado.

- *Al cavall regalat no li miris la dentadura.*

b. Je ne regarde pas la valeur du présent, mais le cœur de qui le présente.

- *Jo no miro mai el regal, sinó el cor de qui el regala.*

c. Never look a gift horse in the mouth.

- *Mai no miris la boca d'un cavall regalat.*

❖ Aquest refrany ens alenta a agrair allò que ens donin com a presents, sigui el que sigui.

b. Amistat

1. Cantant les veritats, es perden les amistats.

a. Cantando las verdades se pierden las amistades.

- *Cantant les veritats es perden les amistats.*

b. Si j'avais la main plein de vérité, je m'en garderai bien de l'ouvrir.

- *Si tingués la mà plena de veritat, me'n guardaria bé d'obrir-la.*

c. Truth finds foes where it makes none.

- *La veritat troba enemics on no n'hi ha cap.*

❖ Aquest refrany ens recomana no dir la veritat als amics, ja que pot provocar una situació contraproduent.

2. D'amics pocs i bons.

a. Amigo de uno, enemigo de ninguno.

- *Amic d'un, enemic de cap.*

b. A quoi vont tant d'amis ? Un seul suffit quand il nous aime.

- *Per què serveixen tants d'amics ? Un de sol és suficient quan ens estima.*

c. Have but few friends but many acquaintances.

- *Tingues pocs amics i força coneguts.*

❖ Aquest refrany ens diu que és millor tenir pocs amics i bons. D'aquesta manera ens estalviarem tenir enemics.

3. Déu em guardi d'home bo, que del dolent ja ho faré jo.

a. Del bueno me guarde Dios, que del malo me guardo yo.

- *Del bo que em guardi Déu, que del dolent ja me'n guardo jo.*

b. Garantissez-vous de vos amis, vous saurez bien vous défendre de vos ennemies.

- *Assegureu-vos dels vostres amics i sabreu defensar-vos dels vostres enemics.*

c. Save us from our friends.

- *Salveu-nos dels nostres amics.*

❖ Aquest refrany ens recomana que ens ocupem de prevenir-nos de les coses dolentes, ja que si li atorguem aquesta responsabilitat a algú altre (Déu, per exemple), no tenim cap garantia de què sigui així.

4. Gats amb gats, mai s'esgarrapen.

a. Los lobos no se comen unos a otros.

- *Els llops mai no es mengen els uns als altres.*

b. Le corbeau ne crève pas les yeux d'un autre corbeau.

- *El corb no punxa pas els ulls d'un altre corb.*

c. There is honour among thieves.

- *Hi ha honor entre els lladres.*

❖ Aquest refrany ens indica que la gent de la mateixa mena, es tracten igual els uns als altres.

c. Amor

1. Amors, penes i diners, no poden restar secrets.

a. Amores, penas y dineros, no pueden estar encubiertos.

- *Amors, penes i diners no poden estar encoberts.*

b. Il n'est pas fumée sans feu, ni amour sans quelque semblant.

- *No hi ha fumera sense foc ni amor sense alguna cosa semblant.*

c. Love and cough cannot be hidden.

- *L'amor i el constipat no es poden amagar.*

❖ El refrany ens parla de la impossibilitat d'ocultar cert tipus de coses, en aquest cas l'amor, les penes, els diners i els constipats.

d. Aparences

1. L'hàbit no fa el monjo.

a. El hábito no hace el monje.

- *L'hàbit no fa el monjo.*

b. L'habit ne fait pas le moine.

- *L'hàbit no fa el monjo.*

c. The beard doesn't make the philosopher.

- *La barba no fa el filòsof.*

❖ Aquest refrany ens diu que no ens podem refiar de les aparences, ja que res és el que sembla.

2. Molta fressa i poca endreça.

a. Mucho ruido y pocas nueces.

- *Molt de soroll i poques nous.*

b. Trop parler pour rien faire.

- *Parlar massa per no fer res.*

c. All talk and no action.

- *Tot parlar i cap acció.*

❖ Aquest refrany ens diu que tot i que quelcom aparenti molt, no té perquè ser-ho.

3. No és pas or tot el que lluu.

a. No es oro todo lo que reluce.

- *No és or tot el que lluu.*

b. Tout ce qui scintille comme pierre précieuse n'est pas gemme.

- *Tot allò que brilla com pedra preciosa no és pas gemma.*

c. All that glitters is not gold.

- *Tot el que brilla no és or.*

❖ Aquest refrany ens diu que no tot és el que ens sembla, i que en conseqüència, no ens podem refiar de les aparences.

e. Cobdícia, avarícia

1. A l'home bajà, doneu-li el dit i prendrà la mà.

a. Al villano, le das el dedo y tomará la mano.

- *Al brivall, li dónes el dit i et prendrà la mà.*

b. Celui à qui on permet plus qu'il n'est juste, veut plus qu'il ne lui est permis.

- *Aquell a qui hom permet més del que és just, vol més del que li és permès.*

c. Give him an inch, and he'll take a mile.

- *Dóna-li una polzada i prendrà una milla.*

❖ Aquest refrany ens parla d'aquelles persones que acostumen a abusar dels altres, prevenint-nos-en.

2. Qui molt abraça, poc estreny.

a. Quien mucho abarca, poco aprieta.

- *Qui molt abraça, poc estreny.*

b. Qui trop embrasse, mal étreint.

- *Qui abraça massa, mal estreny.*

c. To bite off more than one can chew.

- *Mossegar més que el que un pot mastegar.*

3. Qui tot ho vol, tot ho perd.

a. La codicia rompe el saco.

- *La cobdícia trenca el sac.*

b. Qui tout convoite, tout perd.

- *Qui tot ho cobeja, tot ho perd.*

c. All covet, all lose.

- *Tot cobejat, tot perdut.*

❖ Aquest refrany explica que la cobdícia comporta la pèrdua dels béns cobejats com a conseqüència.

f. Conformitat

1. A bona son, no hi ha llit dur.

a. No hay tal cama como la de enjalma.

b. Le lit n'est jamais dur si on a du bon sommeil.

- *El llit mai no és dur quan un té bona son.*

c. A bear food is better than none.

- *El menjar d'ós és millor que cap.*

❖ Aquest refrany expressa que quan hi ha necessitat, no importa la qualitat del que tenim per remeiar-la, ja que aquesta ens empeny a conformar-nos-hi.

2. Del poc que has, content seràs; si tot ho vols, tot ho perdràs.

a. Feliz será quien lo suyo llenará.

- *Feliç serà qui amb el que té s'emplenarà.*

b. Chacun le sien, ce n'est pas trop.

- *A cadascú el que és seu, no és pas massa.*

c. Bear and forebear.

- *Accepta i atura't.*

❖ Aquest refrany ens indica la conveniència de conformar-nos amb allò que tenim per tal de ser feliços, ja que la cobdícia porta la infelicitat.

3. L'acontentar-se amb el seu, és una gran ventura.

a. Al contento le llaman rico.

- *Al content l'anomenen (li diuen) ric.*

b. Je suis riche des biens dont je sais me passer.

- *Jo sóc ric dels béns dels quals puc prescindir.*

c. Contentment is better than richness.

- *L'acontentament és millor que la riquesa.*

❖ Aquest refrany ens diu que l'acontentar-se amb allò que es posseeix és una gran sort.

4. No es pot tocar campanes i anar a la processó.

a. No se puede repicar y andar en la procesión.

- *No es pot repicar i anar a la processó.*

b. On ne peut pas être au même temps au carrillon et à la procession.

- *No es pot ser al mateix temps al carilló i a la processó.*

c. You can't have your cake and eat it.

- *No pots tenir el teu pastís i menjar-te'l.*

❖ Aquest refrany ens indica que no podem ser a dos llocs al mateix temps, i per tant, ens hem de conformar amb tan sols una de les opcions que puguem tenir.

g. Conseqüències

1. Tal faràs, tal trobaràs.

a. Tal como hayas sembrado, cosecharás.

- *El que hagis sembrat, colliràs.*

b. Comme on fait son lit, on se couche.

- *Tal com un es fa el llit, s'acotxa.*

c. Do well and have well.

- *Fes bé i tindràs bé.*

❖ Aquest refrany ens assenyala que els actes que fem tindran les seves conseqüències.

h. Conveniència

1. Abans d'entaular plet, fes-hi avinença.

a. Más vale un buen ajuste que un pleito.

- *Val més un bon acord que un plet.*

b. Un mauvais accommodement vaut mieux qu'un bon procès.

- *Un mal acord val més que un bon procés (es sobreentén que judicial).*

c. Better a poor compromise than a strong case.

- *Millor un compromís pobre que un cas difícil*.

❖ Aquest refrany ens recomana evitar emprendre accions fortes si podem solucionar els conflictes per altres vies. En llatí trobem "*cum licet fugere, ne quoerem lite*", que vol dir que val més un bon acord que un mal plet.

2. Boca tancada no hi entren mosques.

a. En boca cerrada no entran moscas.

- *A la boca tancada no hi entren mosques.*

b. En close bouche, n'entre mouche.

- *A la boca tancada, cap mosca.*

c. A shut mouth catches no flies.

- *Una boca tancada no atrapa cap mosca.*

❖ Aquest refrany ens recomana romandre callats per evitar dir res que pugui resultar contraproduent.

3. Creu-me *tonto*, calla i tindràs medalla.

a. El tonto si es callado, por sesudo es reputado.

- *El ximple, si és callat, per prudent és reputat.*

b. On souhaite la paresse d'un méchant et le silence d'un sot.

- *Hom desitja la mandra del dolent i el silenci del ximple.*

c. Still tongue makes a wise head.

- *Una llengua quieta fa un cap savi.*

❖ Aquest refrany recomana als ximples de callar, ja que així la seva ximpleria quedarà amagada.

4. Ferrer; ferrer, fes ton afer.

a. Zapatero, a tus zapatos.

- *Sabater, a les teves sabates.*

b. Maître André, faites des perruques!

- *Mestre Andreu, feu perruques!*

c. Shoemaker, stick to your last.

- *Sabater, dedica't a la teva fi!*

❖ Aquest refrany indica que cada ú s'ha de dedicar a les seves tasques.

5. Fes el que jo et dic i no miris el que jo faig.

a. Haz lo que bien digo y no lo que mal hago.

- *Fes el que bé et dic i no el que malament faig.*

b. Faites ce que je dis, mais ne faites pas ce que je fais.

- *Fes el que dic, però no facis el que faig.*

c. Do as I say, not as I do.

- *Fes com dic i no com faig.*

❖ Aquest refrany ens recomana prendre els consells que ens donen, però no copiar l'actitud dels que ens els donen.

6. L'almoina, quan la faràs, no miris a qui la fas.

a. Haz bien y no mires a quien.

- *Fes bé i no miris a qui.*

b. Faites le bien et jetez-le à la mer.

- *Fes bé i llença'l a la mar.*

c. Do what is right, come what may.

- *Fes el que cal, i vindrà el que ha de venir.*

❖ El significat d'aquest refrany ens diu que hem de fer el bé sense mirar qui se'n beneficia.

7. La merda, com més es remena, més put.

a. Para no ensuciarlo, no menearlo.

- *Per no embrutir-ho, no remenar-ho.*

b. Plus on remue la bue, et plus elle pue.

- *Com més remenem el fang, més put.*

c. Let sleeping dogs lie.

- *Deixeu dormir els gossos que jauen*.

❖ Aquest refrany recomana no remoure els assumptes complicats o compromesos.

8. No diguis mai d'aquesta aigua no en beuré, per tèrbola que sigui.

a. No digas de esta agua no beberé por turbia que esté.

- *No diguis d'aquesta aigua no en beuré per tèrbola que sigui.*

b. Il ne faut pas dire: fontaine, je ne boirai ton eau.

- *No s'ha de dir: font, no beuré la teva aigua.*

c. Don't say I'll never drink of this water.

- *No diguis mai no en beuré d'aquesta aigua.*

❖ Aquest refrany ens recomana no rebutjar cap possibilitat.

9. No et posis en el que no et toca/el que no es cou per tu, deixa que es cremi.

a. No te entrometer en lo que no te atañe hacer.

- *No et posis en el que no et pertoca fer.*

b. Ne vous mettez pas de ce que ne vous concerne pas.

- *No us poseu en el que no us concerneix.*

c. Ask not what boils in another's pot.

- *No preguntis què bull a l'olla d'un altre*.

❖ Aquest refrany ens recomana no prestart atenció als assumptes externs.

10. Terres on vagis, fes el que vegis.

a. A donde fueras haz lo que vires.

- *On vagis, fes el que vegis.*

b. Quand tu seras à Rome, agis comme les romains.

- *Quan siguis a Roma, actua com els romans.*

c. When in Rome, do as Romans do.

- *Quan siguis a Roma, fes com fan els romans.*

❖ Aquest refrany ens recomana adoptar l'actitud dels amfitrions d'allà on anem.

i. Defectes

1. Amb el seu mal, vol conèixer el dels altres.

a. Piensa el ladrón que todos son de su condición.

- *Pensa el lladre que tots són de la seva condició.*

b. Il semble à un larron que chacun lui est compagnon.

- *Li sembla al lladre que tothom li és company*.

c. Who is at fault, suspects everybody.

- *Qui ha comès una falta sospita de tots.*

❖ Aquest refrany assenyala que aquell qui comet una falta o té una conducta reprovable, creu que els altres també estan en la mateixa situació.

2. D'homes és errar.

a. De hombres es errar, de bestias preservar en el error.

- *D'home és errar, de bèsties continuar en l'error*.

b. Les rivières ne se précipitent pas plus vite dans la mer que les hommes dans l'erreur.

- *Els rius no es precipiten pas més ràpid al mar que els homes a l'error*.

c. To err is human, to forgive divine.

- *Errar és humà, perdonar, diví*.

❖ Aquest refrany assenyala com a característica humana l'equivocar-se.

3. El sabater, el més mal calçat.

a. En casa del herrero, cuchillo/cuchara de palo.

- *A casa del ferrer, ganivet/cullera de fusta.*

b. Les cordonniers sont les plus mal chaussés.

- *Els cordoners són els més mal calçats.*

c. The shoemaker's son always goes barefoot.

- *El fill del sabater sempre va descalç.*

❖ Aquest refrany adverteix de les deformacions professionals, que fan que precisament el camp en el qual un treballa, sigui el més descuidat en la seva vida.

4. Qui sembra vicis, recull prejudicis.

a. El que siembra vientos recoge tempestades.
   - *Qui sembra vents recull tempestes.*

b. Qui sème mauvaise graine n'arrivera pas à faucheur.
   - *Qui sembra mal gra no arribarà a segador.*

c. He who sows the wind shall reap the whirlwind.
   - *Qui sembra vent recollirà fiblons.*

❖ Aquest refrany adverteix de les conseqüències nefastes que té una mala conducta, la qual sembra i recull reaccions similars a les que ha sembrat.

5. Si m'embrutes, t'emmascaro.

a. El cuervo dice a la garza: ¿dónde vas tan negra?
   - *El corb li diu a la garsa: on vas tan negra?*

b. Le chaudron trouve que la poêle est trop noire.
   - *El cullerot troba que la paella és massa negra.*

c. The pot calls the kettle black.
   - *L'olla li diu negre al bullidor.*

❖ Aquest refrany fa referència a la capacitat de veure els defectes dels altres i d'ignorar els propis, o de trobar reprovables els actes dels altres, però no els propis.

j. Diligència

1. Ajuda't i t'ajudaré.

a. A Dios rogando y con el mazo dando.
   - *Pregant a Déu i picant amb la maça.*

b. Aide-toi, le ciel t'aidera.
   - *Ajuda't i el cel t'ajudarà.*

c. God helps them that help themselves
   - *Déu ajuda els qui s'ajuden.*

❖ Amb l'equivalent llatí "*orare et laborare*", aquest refrany ens indica que podem demanar ajut sempre i quant treballem per aconseguir allò demandat. Només en aquest cas se'ns ajudarà.

2. Al molí, qui primer hi és, primor mol.

a. Quien primero llega, ese la calza.
   - *Qui arriba primer, aquell la calça.*

b. Le premier au moulin, premier égraine.
   - *El primer al molí, primer a moldre.*

c. The early bird catches the worm / He that comes first to the hill, may sit where he will.

- *L'ocell matiner caça el cuc/ el qui arribi primer a la muntanya, seurà on vulgui.*

❖ Aquest refrany ressalta l'avantatge d'ésser el més puntual alhora de treballar, ja que això ens serà beneficiós i revertirà en els resultats de la nostra feina.

3. Busca sort i posa't a jaure.

a. Cría fama y échate a dormir.

- *Cria fama i posa't a dormir.*

b. Mieux vaut bonne renommée que ceinture pliée.

- *Val més bona anomenada que la cintura plegada.*

c. Give a dog a bad name and hang it.

- *Dóna-li a un gos un mal nom i penja'l.*

❖ Aquest refrany assenyala que la fama pot lliurar-nos de treballar.

4. Feina començada, és mig acabada.

a. Lo que nunca se empieza, nunca se acaba.

- *El que mai no es comença, mai no s'acaba.*

b. Besogne commence est plus qu'à moitié faite.

- *Feina començada és més que mig feta.*

c. Well begun is half done.

- *Ben començat és mig fet.*

❖ Aquest refrany ens parla de la conveniència de començar a fer una cosa, ja que un cop ens hi hem posat, estem molt més a prop d'acabar-la que no pas quan encara no ho havíem començat.

5. La diligència és la mare de la bona ventura.

a. La diligencia suple ciencia.

- *La diligència supleix la ciència.*

b. Qui reste assis sèche, qui va lèche.

- *Qui resta assegut eixut, quedarà sec.*

c. Diligence is the mother of the good fortune.

- *La diligència és la mare de la bona fortuna.*

❖ Aquest refrany assenyala que la diligència crea benestar i prosperitat en els casos català i anglès. En el cas castellà ens diu que l'afany de treballar pot arribar a reemplaçar el coneixement del treballador, i en el cas francès ens diu que és imprescindible ser diligent per aconseguir quelcom. Tots quatre refranys tenen en comú la diligència, però la seva equivalència és parcial.

6. Primer és l'obligació que no la devoció.

a. Primero es la obligación que la devoción.

- *Primer és l'obligació, i no la devoció.*

b. Faites vôtre devoir et laissez faire aux dieux.

- *Feu el vostre deure i deixeu fer als déus.*

c. Business before pleasure.

- *Els negocis abans que el plaer.*

❖ Aquest refrany ens assenyala la necessitat de prestar atenció als assumptes importants en primer lloc (obligació), i després a les qüestions més trivials (devoció).

k. Excessos

1. A molt menjar, molt mal passar.

a. Más mató la cena, que sanó Avicena.

- *Més va matar el sopar que Avicena (famós metge que visqué a cavall dels segles X i XI, el cànon del qual fou un llibre de text per metges fins al s XVI).*

b. Plus en emporte la mangeaille que la baïonnette est mitraille.

- *Més se n'emporta el menjar, que la baioneta és metralla*.

c. More have been killed by suppers than Galen ever cured.

- *N'hi ha més que han estat morts per sopars que no pas els que Galè ha curat mai (Galè fou un metge d'origen grec en temps romans, les teories del qual marcaren la medecina durant tot un mil·lenni).*

❖ Aquest refrany ens diu que els excessos (en els exemples excessos en àpats) sempre tenen conseqüències dolentes per qui els realitza. En aquest cas ens aconsella que per sentir-nos sans, hem de moderar l'ingesta d'aliments.

l. Necessitat

1. El ventre porta les cames.

a. Tripas llevan piernas.

- *La panxa porta les cames.*

b. De la pende vient la danse.

- *De la panxa en ve la dansa.*

c. The belly carries the legs.

- *El ventre porta les cames.*

❖ Aquest refrany ens indica que quan es pateix fam, la cerca de menjar és una prioritat, un automatisme.

2. El necessari és doblement agraït si s'ofereix tot seguit.

a. La liberalidad espontánea, es siempre más apreciable.

- *La llibertat espontània sempre és més apreciable.*

b. La libéralité consiste moins à donner beaucoup qu'à donner propos.

- *La llibertat consisteix menys a donar molt que a donar raons.*

c. Better one word in time than two afterwards.

- *Millor una paraula a temps que dues després.*

❖ Aquest refrany indica els beneficis que raporta fer les coses a temps.

m. Paciència

1. **Amb palla i temps maduren les nespres.**
    a. Con paciencia se gana el cielo/ con el tiempo maduran las uvas.
        - *Amb paciència es guanya el cel/amb paciència maduren els raïms.*
    b. Avec la paille et le temps, se mûrissent les nèfles et les glands.
        - *Amb la palla i el temps maduren les nespres i els aglans*.
    c. Everything comes to him who waits.
        - *Tot arriba a aquell qui espera.*
    - El significat d'aquest refrany ens diu que amb paciència s'aconsegueixen resultats.
2. **De mica en mica, s'omple la pica / gota a gota es fa un gorg.**
    a. Grano a grano, hincha la gallina el papo.
        - *Gra a gra, infla la gallina el pap*.
    b. Petit à petit l'oiseau fait son nit.
        - *Poc a poc l'ocell fa el seu niu*.
    c. Every little helps/constant dripping wears away the stone.
        - *El degoteig constant fa sortir la pedra*.
    - Aquest refrany ens diu que a poc a poc arriben les coses desitjades, amb paciència.
3. **La paciència mata la caça.**
    a. La paciencia todo lo alcanza.
        - *La paciència ho abasta tot.*
    b. La patience est l'art d'espérer.
        - *La paciència és l'art d'esperar.*
    c. Everything comes to him who waits.
        - *Tot li arriba al qui espera.*
    - Igual que el refrany anterior, aquest ens diu que amb paciència s'aconsegueixen resultats.
4. **Passar el teu mal procura, que el temps tot ho cura.**
    a. El tiempo cura al enfermo, que no el ungüento.
        - *El temps cura el malalt, i no l'ungüent.*
    b. Le temps guérit les douleurs et les querelles.
        - *El temps cura els dolors i les disputes.*
    c. Time is a great healer.
        - *El temps és un gran guaridor.*
    - Aquest refrany qualifica el temps de guaridor, per tant, amb paciència i esperant que transcorri un període indeterminat de temps, els mals desapareixen; es curen.

n. Prudència

1. **És prudència consultar el seny abans de parlar.**
    a. Hablar sin pensar, es tirar sin apuntar.

- *Parlar abans de pensar és tirar sense apuntar.*

b. Mal pense qui ne repense.

- *Mal pensa qui no repensa.*

c. He knows more who speaks least.

- *Qui sap més, parla menys.*

❖ Aquest refrany ens aconsella reflexionar sobre el que direm abans de dir-ho, per tal d'evitar dir res inconvenient.

2. Home previngut, mai fou vençut.

a. Castillo apercibido, no es decibido.

- *Castell previngut no és assaltat.*

b. Homme averti en vaut deux.

- *Home previngut en val dos.*

c. Forewarned, forearmed.

- *Previngut, prearmat.*

❖ Aquest refrany ens diu que aquell qui prevé, evita els mals.

3. La millor paraula és la que queda per dir.

a. La mejor palabra es la que se calla.

- *La millor paraula és la que es calla.*

b. Je me suis repenti d'avoir parlé, mais jamais de n'avoir parlé.

- *Jo m'he penedit d'haver parlat, però mai de no haver parlat.*

c. Least said, soon mended.

- *Poc dit, arreglat ràpid.*

❖ Aquest refrany ens indica la conveniència de parlar poc, ja que així evitarem dir res inconvenient.

4. La paraula que ha sortit de la boca no pot tornar enrere.

a. Palabra suelta, no tiene vuelta.

- *Paraula deixada anar, no pot tornar.*

b. Tard la main à la bouche quand la parole est issue.

- *Tard la mà va a la boca quan la paraula ja ha sortit.*

c. A word spoken is past recalling.

- *Una paraula dita és el passat que crida.*

❖ Aquest refrany ens mostra les conseqüències de no meditar abans de parlar, ja que no podem fer tornar enrere les paraules.

5. No es pot dir blat fins que sigui al sac i ben lligat.

a. No me digas oliva hasta que me tengas en el saco.

- *No em diguis oliva fins que em tinguis al sac.*

b. C'est viande mal prête que lièvre en buisson.

- *És millor carn mal preparada que llebre als matolls.*

c. Don't sell the skin till you have caught the bear.

- *No venguis la pell fins que hagis caçat l'ós.*

❖ Aquest refrany ens diu que no podem estar segurs d'obtenir una cosa fins que la tinguem entre mans.

6. Qui no demana, pateix de gana.

a. Quien no llora, no mama.

- *Qui no plora, no mama.*

b. L'home mange autant qu'il agit.

- *L'home menja tant com aconsegueix***.**

c. The squeaky wheel gets the grease.

- *La roda xerricaire aconsegueix el greix.*

❖ En aquest refrany, hi trobem un missatge que ens indica que per aconseguir quelcom, ho hem de demanar.

7. Qui no posa el ventre en perill, mai va fart/ qui no arrisca no pisca.

a. El que no aventura no pasa el mar.

- *Qui no aventura no travessa el mar.*

b. Qui n'hasarde rien, n'a rien.

- *Qui no arrisca res, no té res.*

c. Nothing ventured, nothing gained.

- *Res aventurat, res guanyat.*

❖ Aquest refrany ens diu que es necessita arriscar quelcom si es vol guanyar alguna cosa com a contrapartida.

8. Val més prevenir que curar.

a. Mejor es prevenir que curar.

- *Millor prevenir que curar.*

b. Prévenir vaut mieux que guérir.

- *Prevenir val més que guarir.*

c. Prevention is better than cure.

- *La prevenció és millor que curar.*

❖ Aquest refrany ens recomana prevenir per evitar haver de remeiar els mals que ens vinguin per no haver-ho fet.

2. Família

1. Abans de casar, molt t'hi has de pensar.

a. Antes de que te cases, mira lo que te haces.

- *Abans que et casis, mira el que fas.*

b. Il ne faut pas agir à la légère en mariage.

- *No s'ha d'actuar a la lleugera en casament.*

c. Marry in haste, repent in leisure.

- *Casat de pressa, penedit en l'oci.*

❖ Auqest refrany ens aconsella meditar profundament el fet de casar-se.

2. **La casa que governa la muller, no sol anar bé.**
   a. Triste está la casa donde la gallina canta y el gallo calla.
      - *Trista és la casa on la gallina canta i el gall calla.*
   b. La maison est à l'envers lorsque la poule chante aussi haut que le coq.
      - *La casa és al revés des que la gallina canta tan alt com el gall.*
   c. It is a sad house when the hen crows the louder.
      - *És una casa trista quan la gallina crida més fort.*

❖ Aquest refrany, que reflecteix la ideologia de temps passats, ens diu que l'home és qui ha de manar a casa, i que en cas contrari, la situació que s'esdevé és ben trista.

3. **La dona, sens menester, no estigui baix al carrer.**
   a. La mujer y el fraile mal parecen en la calle.
      - *La dona i el frare són de mal veure al carrer.*
   b. Toute fille qui sort souvent, montre qu'elle a la tête au vent.
      - *La mossa (noia) que surt sovint mostra que té el cap al vent.*
   c. Caesar's wife must be above suspicion.
      - *La dona de Cèsar ha d'estar sota sospita.*

❖ Aquest refrany, de nou amb una ideologia que afortunadament ja ha passat a la història, ens diu que no és convenient que les dones es deixin veure soles pel carrer, ja que això pot donar lloc a rumors sobre què hi fa.

4. **Mare pietosa, cria la filla melindrosa.**
   a. Madre piadosa, cría la hija miedosa.
      - *Mare pietosa, cria la filla poruga.*
   b. Mère pieuse fait la fille teigneuse.
      - *Mare pietosa fa la filla tinyosa.*
   c. A pitiful mother makes a scabby daughter.
      - *Una mare lamentable fa una filla ronyosa.*

❖ Aquest refrany ens diu que la manera de ser de la mare, es reflecteix en l'actitud de les filles.

5. **Ovella ronyosa, embruta tot el remat.**
   a. El puerco sarnoso, revuelve la pocilga.
      - *Porc sarnós, remou la cort.*
   b. Brebis crotté aux autres cherche à se frotter.
      - *Ovella cagada busca fregar-se amb les altres.*
   c. The rotten apple injures its neighbours.
      - *Una poma podrida fereix els seus veïns.*

- ❖ Aquest refrany ens diu que l'actitud d'un dels membres d'un grup o família, té tendència a repetir-se entre els altres membres del grup.

6. **Ovelles *tontes* (ximples), on va una van totes.**
    a. Ovejas bobas, do (donde) va una van todas.
        - *Ovelles ximples, on va una van totes.*
    b. Quand les brebis enragent elles sont pires que les loups.
        - *Quan les ovelles es posen nervioses són pitjors que els llops.*
    c. One sheep follows another.
        - *Una ovella segueix l'altra.*
    - ❖ Aquest refrany ens diu que les ovelles (integrants d'un mateix grup), tenen tendència a dirigir-se cap als mateixos llocs o a reproduir les mateixes actituds.
7. **Què fan els infants? El que veuen fer als grans.**
    a. Donde salta la cabra, salta el que mama.
        - *On salta la cabra, salta el qui mama.*
    b. Née la géline aime à gratter.
        - *Nascuda, a la gallina ja li agrada gratar-se.*
    c. The child says nothing but what it heard by the fire.
        - *La mainada no diu res més que el que ha sentit vora el foc.*
    - ❖ Aquest refrany ens diu que els infants reprodueixen les actituds dels qui els crien.

3. Diners

1. **A la casa que no hi ha pa, al juliol senten glaçar.**
    a. Donde no hay harina, todo es mohína.
        - *On no hi ha farina, tot és trist*.
    b. Quand le foin manque le râtelier, les chevaux se battent.
        - *Quan el fenc manca a la menjadora, els cavalls s'engeguen guitzes.*
    c. Poverty brings discontent.
        - *La pobresa porta el descontentament*.
    - ❖ Aquest refrany relaciona directament la pobresa amb el malestar, expressat de maneres diferents en els distints equivalents.
2. **Ase amb or, ho *logra* (aconsegueix) tot.**
    a. Asno con oro, alcánzalo todo.
        - *Ase amb or, ho aconsegueix tot.*
    b. Un âne chargé d'or, monte légèrement la montagne.
        - *Un ase carregat d'or puja lleuger la muntanya.*
    c. A golden key opens every door.
        - *Una clau d'or obre totes les portes.*

- ❖ Aquest refrany ens diu que amb diners, amagats darrere la imatge de l'or, es pot aconseguir tot, en els equivalents provinents de llengües llatines, s'especifica que fins i tot sent un "ase" es pot aconseguir.

3. **Béns de campana, Déu els dóna i el diable els escampa.**
   a. Los dineros del sacristán, cantando se vienen i cantando se van.
      - *Els diners del sagristà, cantant vénen i cantant se'n van.*
   b. Ce qui vient du tambour, s'en retourne à la flûte.
      - *Allò que ve del tambor, se'n torna a la flauta.*
   c. Easy come, easy go.
      - *Fàcil ve, fàcil se'n va.*
   - ❖ Aquest refrany ens diu que aquells guanys que arriben fàcilment, sense esforç, són els més fàcils de perdre.
4. **Deixa diners als amics si vols tenir enemics.**
   a. Quien presta, sus barbas mesa.
      - *Qui deixa, la seva barba gronxa.*
   b. Qui prête aux amis, perd au double.
      - *Qui deixa als amics, perd el doble.*
   c. He, who does lend, loses his friend.
      - *Aquell que deixa, perd el seu amic.*
   - ❖ Aquest refrany ens recomana no deixar diners als amics, si els volem conservar com a tals.
5. **Diners de tot fan veritat i del jutge advocat.**
   a. Es el oro un talismán que cambia el bien por mal.
      - *L'or és un talismà que canvia el bé pel mal.*
   b. Marteau d'argent brise porte de fer.
      - *Martell de plata destrossa porta de ferro.*
   c. He who pays the piper calls the tune.
      - *Aquell que paga el gaiter mana el to.*
   - ❖ Aquest refrany ens diu que amb diners podem aconseguir canviar la realitat segons els nostres interessos.
6. **La fortuna és dels atrevits.**
   a. Hombre osado, fortuna le da la mano.
      - *Home agosarat, la fortuna li dóna la mà.*
   b. Le succès fut toujours un enfant de l'audace.
      - *L'èxit és sempre un fill de l'audàcia.*
   c. Fortune favours the brave.
      - *La fortuna afavoreix al valent.*
   - ❖ Aquest refrany ens diu que tan sols aqueslls que arrisquen aconsegueixen fortuna.
7. **Músic pagat no fa bon so.**

a. Obra pagada, brazo cortado / a dineros pagados, brazos cansados / tamborilero pagado no hace buen son.

- *Tambor pagat no fa bon so.*

b. Tambour payé d'avance ne fait pas beaucoup bruit.

- *Tambor pagat d'avançat no fa gaire soroll.*

c. To pay beforehand was never well served.

- *Pagar (qui paga) d'avançat no ha estat mai ben servit.*

❖ Aquest refrany ens assenyala que si paguem per avançat, no rebrem un bon servei, ja que els qui ens l'han de fer ja tenen els diners i no s'hi veuen obligats.

8. Qui a poc està avesat, amb poc s'acontenta.

a. Del pobre la bolsa, con poco rebosa.

- *La bossa del pobre amb poc està plena.*

b. Le pauvre accepterait bien le rhumatisme du riche.

- *El pobre acceptaria bé el reumatisme del ric.*

c. A little bird is content with a little nest.

- *Un ocell petit s'acontenta amb un niu petit.*

❖ El significat d'aquest refrany assenyala que aquell que no està acostumat a viure amb grans riqueses, amb poc ja es conforma.

9. Qui no té pa, alguna se n'ha de pensar.

a. Más discurre un hambriento que cien letrados.

- *Més inventa un famolenc que cent lletrats.*

b. De tout s'avise à qui pain faut.

- *De tot se n'adona qui li cal pa.*

c. Necessity is the mother of invention.

- *La necessitat és la mare de la invenció.*

❖ Aquest refrany ens diu que la manca de recursos fa que un s'espavili a trobar la manera d'obtenir-ne.

10. Si a qui deus no pots pagar, humilment li has de parlar.

a. Quien miel no tiene en la bolsa, ha de tener miel en la boca.

- *Qui no té mel a la bossa, n'ha de tenir a la boca.*

b. Qui n'a pas d'argent en bourse, qu'il ait du miel en bouche.

- *Qui no té pas diners a la bossa, que tingui mel a la boca.*

c. He that goes a borrowing goes a sorrowing.

- *El que demana un préstec deu una disculpa.*

❖ Aquest refrany ens diu que cal ésser humil amb els nostres creditors quan no podem pagar-los el que els devem, per tal d'evitar represàlies.

11. Val més pardal en mà que grua a l'aire.

a. Vale más pájaro en mano que ciento volando.

- *Val més ocell a la mà que cent volant.*

b. Le moineau pris vaut mieux que l'oie qui vole.

- *El pardal caçat val més que l'oca que vola*.

c. A bird in the hand is worth than two in the bush.

- *Un ocell a la mà és millor que dos a l'arbust.*

❖ Aquest refrany ens diu que és més recomanable conformar-nos amb el que tenim ara que amb el que podem tenir en el futur, per tal d'assegurar-ho. En llatí, igual que en les llengües que tractem, el refrany utilitza la metàfora dels ocells: *plus valet in manibus avis unica quam dupla silvis*.

12. Vi bo no necessita pregó.

a. El buen paño se vende en el arca.

- *El bon drap es ven a l'arca.*

b. A bon vin, pas d'enseigne.

- *Al bon vi, no li cal rètol.*

c. Good wine needs no bush.

- *El vi bo no necessita ram (referint-se al ram que es posava a la porta dels cellers com a reclam pels compradors).*

❖ Aquest refrany ens diu que si un producte és bo, no cal fer publicitat per tal de vendre'l.

4. Moral i religió

1. Busca l'amic i no el teu profit.

a. En la amistad la pureza, no la riqueza.

- *En l'amistat puresa, no riquesa.*

b. Mieux vaut ami en place qu'argent en bourse.

- *Val més un amic a lloc que diners a la bossa.*

c. A friend in need is a friend indeed.

- *Un amic en necessitat és un amic de veritat.*

❖ Aquest refrany ens recomana no mesclar l'amistat amb els interessos, ja que així, deixa de ser-ho.

2. Cadascú a casa seva i Déu en la de tots.

a. Cada uno en su casa y Dios en la de todos.

- *Cadascú a casa seva i Déu a la de tots*.

b. Chacun pour soi, et Dieu pour tous.

- *Cadascú per ell, Déu per tots*.

c. Each to his own and God watching every one.

- *Cadascú a casa seva i Déu vigilant-nos a tots*.`

❖ Aquest refrany fa referència a la conveniència de no posar-se en els assumptes dels altres, a la vegada que diu que convé que Déu s'ocupi de tots.

3. **Qui al cel escup, a la cara li cau.**
    a. Quien al cielo escupe a la cara le cae.
        - *Qui al cel escup a la cara li cau.*
    b. Qui crache au ciel, il lui retombe sur le visage.
        - *Qui escup al cel, li recau (cau) a la cara.*
    c. An arrow shot upright falls on the shooter's head.
        - *Una fletxa tirada amunt cau sobre el cap de l'arquer.*

❖ Aquest refrany té un doble sentit en els casos de llengües llatines, on s'entén que aquell que no fa les coses a favor seu en rebrà les conseqüències, i que aquell qui menysprea la religió serà castigat amb la mateixa mesura. En el cas anglès, només hi ha el primer significat.

5. Món rural i climatologia

1. **Abril ploraner, maig rialler.**
    a. Lluvias de abril traen las flores de mayo
        - *Les pluges d'abril porten les flors de maig*.
    b. Les averses d'avril qui font pousser les fleurs de mai.
        - *Els aiguats d'abril empenyen les flors de maig*.
    c. March winds and April showers bring forth May flowers.
        - *Els vents de marc i els ruixats d'abril porten cap a les flors de maig.*

❖ Aquest refrany relaciona les pluges d'abril amb bon temps pel maig, i ens demostra que hi ha coincidències climàtiques pel que fa als països on es parlen les llengües amb les quals treballem.

6. Màximes

1. **A la terra dels cecs, el borni és el rei.**
    a. En tierra de ciegos, el tuerto es el rey.
        - *A la terra dels cecs, el borni és el rei.*
    b. Au royaume des aveugles, le borgne est le roi.
        - *Al reialme dels cecs, el borni és el rei.*
    c. In the country of the blind, the one-eyed is the king.
        - *Al país dels cecs, el borni és el rei*.

❖ Aquest refrany prové d'una màxima d'Erasmus de Rotterdam, la qual cosa explicaria la similitud entre les llengües "*in regione caecorum rex est luscus*", i ens assenyala que a on escasseja quelcom, el que en té una mica ja sobresurt.

2. **A la tercera, va la vençuda.**
    a. A la tercera va la vencida.
        - *A la tercera va la vençuda*.

b. Troisième fois, c'est droit.

- *El tercer cop és el bo*.

c. Third time lucky.

- *El tercer cop és l'afortunat*.

❖ Aquest refrany ens diu que la tercera prova (a l'hora de fer quelcom) és la bona. El número tres ha estat sovint considerat el número de la sort. En llatí trobem la dita "*omne trinium perfectum*".

3. Al capdamunt d'una pujada hi ha una baixada.

a. De gran subida, gran caída.

- *De gran pujada, gran caiguda*.

b. Le flux est forcement suivi du reflux.

- *El flux és forçosament seguit del reflux.*

c. High places have their precipices.

- *Els llocs alts tenen els seus precipicis*.

❖ Aquest refrany ens adverteix dels perills que comporta situar-se en posicions extremes.

4. Amb enginy s'aconsegueix el que a la força es resisteix.

a. Vale más manya que fuerza.

- *Val més destresa que força*.

b.

c. Wisdom is better than strength.

- *La saviesa és millor que la força*.

❖ Malgrat no tenir l'equivalent francès, hem volgut mantenir aquest refrany dins del recull pel seu significat, el qual assenyala que amb habilitat i reflexionant podem aconseguir allò que amb la força ens és impossible.

5. Bort bordeja i el març marceja/cabra avesada a saltar, salta i saltarà.

a. La cabra siempre tira al monte.

- *La cabra sempre tira a la muntanya.*

b. Chassez le naturel, il revient au galop.

- *Caceu el natural, tornarà al galop.*

c. You cannot make a crab walk straight/the leopard cannot change its spots.

- *No pots fer caminar recte a un cranc/ un lleopard no pot canviar les seves taques.*

❖ Aquest refrany ens parla de la impossibilitat de canviar la naturalesa de les coses.

6. Cada ovella amb sa parella.

a. Cada oveja con su pareja.

- *Cada ovella amb la seva parella*.

b. Un mouton en suit un autre. /chacun à sa place, chacun a son rang.

- *Tothom al seu lloc, tothom al seu rang.*

c. Every bullet has its billet.

- *Cada bala té el seu lloc*.

❖ Aquest refrany ens diu que cada cosa o ésser hauria de ser al seu lloc.

7. Contra força, no hi ha resistència.

a. Si tantos halcones la garza combaten, seguro la matan.

- *Si tants falcons combaten la garsa, de segur que la maten*.

b. Où force règne, raison n'a lieu.

- *On regna la força, la raó no té lloc*.

c. When drums beat, laws are silent.

- *Quan sonen els tambors (de guerra), les lleis callen*.

❖ Aquest refrany ens diu que davant els actes de força, no hi ha res que valgui.

8. Contra gustos no hi ha disputa.

a. Sobre gustos no hay nada escrito.

- S*obre gustos no hi ha res escrit.*

b. En fait de goût, chacun doit être maître chez soi.

- *En coses de gust, cada ú ha de ser mestre a casa seva*.

c. There is no accounting for tastes.

- *No hi ha consideracions pels gustos*.

❖ Aquest refrany diu que en qüestions de preferències no hi ha qui tingui raó, ja que es tracta d'un tema totalment subjectiu.

9. De tot hi ha a la vinya del Senyor.

a. De todo tiene la viña: uvas, pámpanos y agraz.

- *De tot hi ha a la vinya: raïm, pàmpols i penjolls verds*.

b. Tout n'est pas rose ; il y a des hauts et des bas.

- *No tot és rosa: hi ha alts i baixos*.

c. There's so queer as folk.

- *Hi ha tant d'estrany com de tradicional*.

❖ Aquest refrany ens adverteix de la diversitat de coses que hi ha al món.

10. Déu ens guardi d'aigua que no corri i gat que no mioli.

a. Agua detenida no debe ser bebida.

- *Aigua detinguda no ha de ser beguda.*

b. Il n'est pire que l'eau qui dort.

- *No hi ha res pitjor que l'aigua que dorm*.

c. Beware of still waters.

- *Preveniu-vos de les aigües quietes*.

❖ Aquest refrany recomana malfiar-se de les situacions tranquil·les, ja que solen trair.

11. El temps és or.

a. El tiempo es oro.

- *El temps és or*.

b. Le temps est de l'or.

- *el temps és or*.

c. Time is money.

- *El temps és diners*.

❖ Aquest refrany compara el temps amb l'or, ja que és molt valuós ja que en un moment o altre s'acaba.

12. Els testos s'assemblen/es retiren a les olles.

a. Benditas las ramas que al árbol salen/ de tal palo tal astilla.

- *De tal pal, tal estella*.

b. Tel père, tel fis.

- *Tal pare, tal fill*.

c. Like mother, like daughter.

- *Tal mare, tal filla*.

❖ Aquest refrany ens diu que les persones s'assemblen als seus progenitors.

13. Feta la llei, feta la trampa.

a. Tras la ley, va la trampa.

- *Darrere la llei hi va la trampa*.

b. Nouvelle loi, nouvelle fraude.

- *Nova llei, nou frau*.

c. Every law has its loop whole.

- *Cada llei té el seu forat*.

❖ Aquest refrany ens diu que tota llei es pot esquivar d'una manera o altra.

14. L'absència és la mare de l'oblit.

a. Cuán lejos de ojos, tan lejos de corazón.

- *Tan lluny dels ulls, tan lluny del cor*.

b. Loin des yeux, loin du cœur.

- *Lluny dels ulls, lluny del cor*.

c. Long absent, soon forgotten.

- *Absent llargament, aviat oblidat*.

❖ Aquest refrany ens adverteix que una absència llarga ve seguida per l'oblit de la cosa o ésser absent.

15. La llibertat és la vida.

a. El buey solo bien se lame.

- *El bou sol es llepa bé*.

b. La liberté est un bien qui fait jouir des autres biens.

- *La llibertat és un bé que sempre en fa d'altres*.

c. Liberty is more worth than gold / Liberty is a jewel.

- *La llibertat és més valuosa que l'or/ La llibertat és una joia*.

❖ Aquest refrany ens diu que la llibertat és un dels pilars fonamentals de la vida.

16. La peresa és la mare de tots els vicis.

a. La pereza es la madre de todos los vicios.

- *La ganduleria és la mare de tots els vicis*.

b. L'oisiveté est la mère de tous les maux.

- *L'ociositat és la mare de tots els mals*.

c. Of idleness comes no goodness.

- *De l'ociositat no en ve res de bo*.

❖ Aquest refrany ens adverteix que la ganduleria provoca vicis.

17. La privació és causa de l'apetit.

a. La privación es causa del apetito.

- *La privació és la causa de l'apetit*.

b. La faim est le premier service d'un bon diner.

- *La gana és el primer plat d'un bon sopar*.

c. Forbid a thing, and the women will do.

- *Prohibiu una cosa, llavors les dones la faran*.

❖ Aquest refrany ens diu que si una cosa està prohibida, encara hi haurà més ganes de fer-la.

18. La veritat sempre sura.

a. La verdad, como el oleo, siempre nada en somo.

- *La veritat, com l'oli, sempre neda al marge*.

b. La vérité finit toujours par se savoir.

- *La veritat sempre acaba per saber-se*.

c. Truth will out.

- *La veritat sortirà*.

❖ Aquest refrany ens adverteix del fet que la veritat sempre acaba per saber-se.

19. Les males notícies, el vent les porta.

a. Lo malo viene volando.

- *Lo dolent ve volant*.

b. Les bonnes nouvelles sont toujours retardées, les mauvaises ont des ailles.

- *Les bones notícies sempre arriben tard, les dolentes tenen ales*.

c. Bad news travels fast.

- *La mala notícia viatja ràpid*.

❖ Aquest refrany ens diu que les coses dolentes sempre són les que es saben primer.

20. Les parets tenen orelles.

a. Las paredes tienen oídos.

- *Les parets tenen orelles*.

b. Les murs ont des oreilles.

- *Les parets tenen orelles*.

c. Walls have ears.

- *Les parets tenen orelles*.

- ❖ Aquest refrany ens adverteix de la possibilitat que hi hagi algú entorn nostre escoltant el que diem, malgrat estiguem en un lloc aparentment segur.

21. L'excepció confirma la regla.

a. La excepción confirma la regla.

- *L'excepció confirma la regla*.

b. L'exception confirme la règle.

- *L'excepció confirma la regla*.

c. The exception proves the rule.

- *L'excepció confirma la regla*.

- ❖ Aquest refrany ens diu que sempre hi ha alguna excepció, però que tot i la seva existència, la norma continua sent vigent.

22. L'experiència és la mare de la ciència.

a. La experiencia es la madre de la ciencia.

- *L'experiència és la mare de la ciència*.

b. Deux choses instruisent l'homme de toute sa nature: l'instinct et l'expérience.

- *Dues coses instrueixen l'home de tota la seva natura: l'instint i l'experiència*.

c. The experience is the mother of wisdom.

- *L'experiència és la mare de la saviesa*.

- ❖ Aquest refrany assenyala l'experiència com l'origen de la ciència.

23. Morta la cuca, mort el verí/mort el gos, morta la ràbia.

a. Perro muerto no muerde.

- *Gos mort no mossega*.

b. Morte la bête, mort le venin.

- *Morta la bèstia, mort el verí*.

c. The best way to solve a problem is to attack the root of it.

- *La millor manera de resoldre un problema és atacant-ne l'arrel*.

- ❖ Aquest refrany ens diu que si eliminem l'arrel d'un mal, aquest també s'eliminarà.

24. No hi ha enemic petit.

a. No hay enemigo pequeño.

- *No hi ha enemic petit*.

b. Il n'est nuls petits ennemis.

- *No hi ha cap enemic petit*.

c. There is not little enemy.

- *No hi ha cap enemic petit*.

- ❖ Aquest refrany ens diu que no hem de subestimar mai els nostres enemics, ja que pel sol fet de ser-ho representen un perill.

25. No hi ha estar com el de casa.

a. Mi casa y mi hogar, cien doblas valen.

- *Casa meva i la meva llar, cent dobles valen*.

b. À chaque oiseau son nit est beau.

- *Per cada ocell el seu niu és bonic*.

c. There's no place like home.

- *No hi ha enlloc com a casa*.

❖ El refrany en qüestió ens parla de la comoditat d'ésser a casa d'un, ja que pel costum, és el lloc on millor s'està.

26. No hi ha fum sense foc.

a. No hay humo sin fuego ni rayo sin trueno.

- *No hi ha fum sense foc ni llampec sense tro*.

b. La fumée ne manque pas où il y a du feu.

- *La fumerada no manca pas allà on hi ha foc*.

c. There is no smoke without fire.

- *No hi ha fum sense foc*.

❖ Aquest refrany ens adverteix que si veiem l'efecte d'alguna cosa, segur que hi ha una causa.

27. No hi ha rosa sense espines.

a. No hay rosa sin espinas.

- *No hi ha rosa sense espines*.

b. On ne cueille des roses sans être piqué par des épines.

- *Un no cull roses sense punxar-se amb una espina*.

c. No rose without a thorn.

- *No hi ha rosa sense espines*.

❖ Aquest refrany assenyala que totes les coses bones tenen la seva vessant dolenta.

28. Pedra *rodalissa*, no posa mai molsa.

a. Piedra movediza, nunca moho cobija.

- *Pedra rodalissa, mai alerga fongs*.

b. Pierre qui roule n'amasse pas mousse.

- *Pedra que rodola, no acumula pas molsa*.

c. A rolling stone gathers no moss.

- *Una pedra de riu no acumula molsa*.

❖ Aquest refrany ens diu que el moviment és bo, ja que d'aquesta manera s'eviten inconvenients (la molsa en el cas de la pedra).

29. Per tot hi ha remei, menys per la mort.

a. Para todo hay remedio, menos para la muerte.

- *Per tot hi ha remei, menys per la mort*.

b. Il y a remède à tout, sauf à la mort.

- *Hi ha remei per tot, menys per la mort*.

c. There is remedy for all things but death.

- *Hi ha remei per tot, menys per la mort*.

❖ Aquest refrany ens parla de la impossibilitat d'escapar de la mort.

30. **Per tots els camins es va a Roma.**
    a. Todos los caminos conducen a Roma.
        - *Tots els camins porten a Roma*.
    b. Tous les chemins mènent à Rome.
        - *Tots els camins menen a Roma*.
    c. All roads lead to Rome.
        - *Tots els camins porten a Roma*.

❖ Aquest refrany, provinent dels temps romans, quan totes les vies de comunicació duien a Roma, té l'equivalent en llatí: "*Mille vie ducunt hominem per secula Romam*".

31. **Quan el sol surt, surt per tothom.**
    a. Cuando Dios amanece, para todos amanece/para todos sale el sol.
        - *Quan Déu llostreja (fer-se clar), ho fa per tothom*.
    b. Le soleil luit pour tout le monde, mais bien de gents son a l'ombre.
        - *El sol lluieix per tothom, però molta gent és a l'ombra*.
    c. The sun shines upon all alike.
        - *El sol brilla sobre tots igual*.

❖ Aquest refrany ens diu que hi ha coses per les quals tots som iguals, com quant a la lluïssor del sol.

32. **Qui del llop parla, el llop li surt.**
    a. Hablando del rey de Roma, y él, que asoma.
        - *Parlant del rei de Roma, i ell que apareix*.
    b. Parlez des anges et vous écouterez leurs ailes.
        - *Parleu dels àngels i n'escoltareu les ales*.
    c. Talk of the evil and he is sure to appear.
        - *Parla del mal i segur que està per aparèixer*.

❖ Aquest refrany deixa constància de la superstició que diu que quan es parla d'algú, aquesta persona segurament apareixerà.

33. **Qui vol presumir ha de patir/per presumir s'ha de patir.**
    a. Para presumir hay que sufrir.
        - *Per presumir s'ha de patir*.
    b. Il n'y a pas plaisir sens peine.
        - *No hi ha plaer sense pena*.
    c. You have to suffer in the name of fashion.
        - *Has de patir en nom de la moda*.

❖ Aquest refrany adverteix de la necessitat de patir per tal d'obtenir el que volem.

34. **Sense trencar ous no es fan truites.**
    a. No hay atajo sin trabajo.
        - *No hi ha drecera sense feina*.
    b. On ne saurait faire une omelette sans casser des œufs.

- *No es pot fer una truita sense trencar els ous*.

c. You can't make an omelette without braking eggs.

- *No pots fer una truita sense trencar ous*.

❖ Aquest refrany ens adverteix de la necessitat de seguir uns passos determinats per arribar als nostres objectius.

35. Ull que no veu, cor que no dol.

a. Ojos que no ven, corazón que no siente.

- *Ulls que no veuen, cor que no sent*.

b. Le cœur ne peut doloir ça que l'œil ne peut voir.

- *El cor no pot doldre allò que l'ull no pot veure*.

c. Far from the eye, far from the heart.

- *Lluny de l'ull, lluny del cor*.

❖ Aquest refrany ens diu que no podem sentir cap mena d'emoció envers quelcom del qual en desconeixem l'existència.

36. Una flor no fa estiu (ni dues primavera)/ una oreneta no fa estiu.

a. Una golondrina no hace verano.

- *Una oreneta no fa estiu*.

b. Une hirondelle de fait pas printemps.

- *Una oreneta no fa pas primavera*.

c. One swallow doesn't make a summer.

- *Una oreneta no fa estiu*.

❖ Aquest refrany, provinent del llatí "*una hirundo non facit ver*", vol dir que perquè una cosa sigui d'una determinada manera, la resta no ho han de ser forçosament.

37. Un clau treu a un altre clau.

a. Un clavo saca a otro clavo.

- *Un clau treu a un altre clau*.

b. Un clou chasse l'autre.

- *Un clau treu l'altre*.

c. One nail drives out another.

- *Un clau treu un alter clau*.ç

❖ Aquest refrany, que ja és present en un discurs de Ciceró ("*Novo amore, veterem amorem, tamquam **clavo clavum**, eiciendum putant*"), fa referència al fet de substituir una cosa per una altra de la mateixa índole.

38. Val més enveja que pietat.

a. Más vale envidia que piedad.

- *Més val enveja que pietat*.

b. Il vat mieux faire envie que piété.

- *Val més fer enveja que pietat*.

c. Better to be envied than pitied.

- *Millor ser envejat que compadit*.

❖ Aquest refrany fa referència al fet que és millor ser envejat, ja que això implica tenir quelcom cobejable, en comptes de ser compadit, atès que això suposa que es té o es viu una situació poc desitjable.

5. Aplicació pràctica del *Recull*: creació d'un lloc web

Lluny de la realitat que veiem en els refranys, el món actual ens presenta noves situacions i reptes cada dia.

Els canvis socials i culturals que s'han viscut a escala mundial des de la segona revolució industrial i fins avui dia, han generat un panorama canviant i dinàmic, que tot i la seva aparent efectivitat, també presenta deficiències i mancances molt importants.

Aquest fet ens podria portar a reflexionar llargament sobre el futur de l'economia, el desenvolupament del tercer món o la ratificació del tractat dels drets humans per part de les grans potències mundials, però nosaltres preferim traslladar-lo al nostre terreny, i valorar, breument, l'impacte de tots aquests canvis en la llengua.

La globalització fa que els països més potents econòmicament, també ho siguin culturalment, ja que la implantació del seu model cultural representa un acostament cap ells i, per tant, més possibilitats de desenvolupament econòmic.

Aquest fet no es limita només a l'estil de vestir, o a l'organització fiscal d'un país, també s'estén fins al sector de les llengües.

Ho hem vist durant els darrers anys, amb la consolidació de l'anglès com a llengua de comunicació internacional, a més d'erigir-se com el primer exportador mundial de paraules i neologismes a les altres llengües.

Aquesta nova realitat de caire global fa que les traduccions entre llengües siguin cada vegada més necessàries i, a través de les noves tecnologies, s'han creat sistemes de traducció automàtica, molt emprats arreu.

Malgrat l'assequibilitat d'aquests sistemes són innegables les múltiples deficiències que presenten. És evident que una màquina mai no podrà traduir amb la mateixa cura i raonament que una persona, que coneix les paraules i en valora els possibles significats abans d'intercanviar-les per un terme equivalent en l'altra llengua.

Però també per als traductors, hi ha esculls difícils de superar en el camí cap a una traducció perfecta: les unitats idiomàtiques.

Les unitats idiomàtiques són aquelles unitats de la llengua que presenten un significat més enllà de la seva interpretació literal i que, per tant, no poden ésser traduïdes literalment. Aquest fet

suposa que s'ha de buscar una expressió equivalent en la llengua meta (llengua en la qual l'expressió ha de ser traduïda).

Aquest és un dels motius que ens ha portat a valorar la possibilitat de donar a conèixer el nostre treball amb refranys, unitats idiomàtiques que tan sols es poden traduir per un equivalent.

Però quina era la millor manera de fer-ho? El treball en si ja presentava format de recull que, per la seva naturalesa, tenia molt poques possibilitats de ser editat i publicat.

Per sort, els avenços tecnològics han posat a la nostra disposició un element clau en la transmissió d'informació a escala mundial: Internet.

La xarxa suposa un punt de trobada per milions de persones d'arreu del món, també d'aquells que aprenen llengües o que en tradueixen i que, d'una manera o altra, els pot interessar la feina que hem realitzat. Per tant, la decisió estava presa, donaríem a conèixer el nostre recull a través de la xarxa.

I sense adonar-nos-en, aquest suport digital també ens donava un avantatge sobre qualsevol recull imprès: és ampliable en qualsevol moment, es pot modificar i renovar contínuament. O sigui que només ens quedava posar-nos a treballar: *feina començada, ja és mig acabada*.

5.1 Elaboració d'un lloc web: passos seguits

5.1.1 Esquema de continguts

El primer pas que vam realitzar, un cop decidida l'elaboració del lloc web, va ser realitzar un esquema dels continguts que volíem que inclogués. Aquests anirien estretament lligats amb els continguts del treball, però enfocats des d'un punt de vista divulgatiu, i no pas teòric. A més a més, el lloc web hauria de traduir-se a les quatre llengües que inclou el recull de refranys per tal d'engrandir el nombre de persones que el poden utilitzar.

L'esquema s'estructura segons les diferents àrees del lloc web, i conté un petit resum del seu contingut.

1. **Portada**: pàgina principal del lloc web, des de la qual es pot accedir a la resta d'apartats i a les versions castellana, francesa i anglesa del web.
    a. **Benvinguda**: primer apartat que trobem dins de les seccions de cada llengua. S'exposa breument el que es pot trobar al lloc web i es dóna la benvinguda als navegants (es troba dins de la secció de cada llengua).

b. **Què són els refranys?**: aquest apartat pretén servir de petita introducció teòrica al món dels refranys, i es centra en el perquè de la dificultat de trobar-los equivalents (es troba dins de la secció de cada llengua).
c. **Contacte**: aquí s'esmenten els motius que poden portar a un visitant a posar-se en contacte amb els autors del lloc web, a més de facilitar-los una adreça de correu electrònic on poden enviar-nos les seves recomanacions, els seus refranys, etc. (es troba dins de la secció de cada llengua).

2. **Diccionari de refranys**: aquest apartat es situa al mateix nivell que la portada i, per tant, és compartit entre les llengües, tot i que cada element es troba traduït dins del mateix apartat. Es subdivideix en cinc apartats, segons la temàtica dels refranys:
   a. **Obrar humà**: inclou aquells refranys referents a la vida quotidiana de l'home.
   b. **Família**: agrupa aquells refranys que tracten temes pertanyents a la societat i la família.
   c. **Món rural i meteorologia**: inclou l'únic refrany del recull que tracta un tema meteorològic i que té equivalents en totes les llengües amb les quals treballem.
   d. **Moral i religió**: en aquest grup hi trobem els refranys referents a l'home i la seva relació amb Déu i els valors morals.
   e. **Màximes**: aquí s'hi poden trobar refranys que formulen sentències sobre aspectes rellevants de la vida humana.

5.1.2 Cerca de recursos per a l'elaboració del lloc web

A causa de la nostra inexperiència en aquest camp, abans de poder dur a port la nostra iniciativa, vam haver de demanar suport a familiars i coneguts quant a l'elaboració de pàgines web.

Un dels elements indispensables per a la creació d'una pàgina web és un programa que contingui les funcions adequades per a poder-lo crear. En el nostre cas, no en teníem cap a la nostra disposició, per la qual cosa vam informar-nos a través d'Internet de quines eren les possibilitats d'obtenir-ne un.

Tot i que molts programes exigien força nocions d'informàtica i tenien un cost econòmic elevat, vam aconseguir trobar programes que ens permetien, de manera senzilla, elaborar un lloc web i que, a més a més, eren gratuïts.

Després de provar-ne uns quants, vam decidir utilitzar l'*Ewisoft Website Builder*, ja que facilitava les tasques d'organització del web.

També vam haver de buscar un domini per a la pàgina web, i ho vam fer, de nou, a través d'Internet. Els que ens van semblar més adients per la nostra pàgina van ser

“elmóndelsrefranys.cat” i “elmóndelsrefranys.eu”. Afortunadament, tots dos estaven lliures, i les possibilitats que algú posés en funcionament un lloc web amb el mateix nom durant el temps d’elaboració de la nostra pàgina eren remotes.

El nom de la pàgina estava decidit des d’un bon principi, ens semblava un bon resum del seu contingut: el món dels refranys.

5.1.3 Disseny gràfic del lloc web

El disseny de la pàgina web guarda una relació molt estreta amb les habilitats del creador i la potència del programa que s’utilitzi. En aquest cas, el programa donava una sèrie de facilitats que ens han ajudat molt en aquesta tasca. A continuació, podeu veure els passos que hem seguit per dissenyar la pàgina:

1. Triar l’opció de crear una nova pàgina i escollir un patró:

2. Estructurar la pàgina:

3. Creació d’un rètol de benvinguda amb un programa independent (Adobe Photoshop CS3):

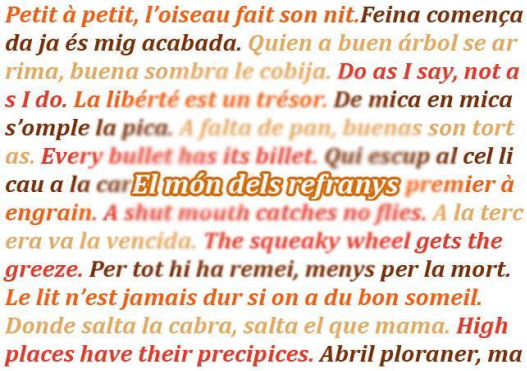

4. Incorporació del rètol de benvinguda a la pàgina:

5. Incorporació dels textos a la pàgina (els textos han estat elaborats paral·lelament):

5.1.4 Elaboració i traducció dels continguts del lloc web

Els textos de la pàgina web són el reflex del treball teòric realitzat prèviament, i pretenen, de manera amena i propera, acostar el visitant de la pàgina al món dels refranys.

Degut a la naturalesa multilingüe de la pàgina web, tots els textos estan traduïts del català al castellà, l'anglès i el francès, menys aquells que fan referència a l'explicació del significat dels refranys, que són tan sols en català.

A continuació, trobareu els textos que apareixen al lloc web, tan sols en català:

i. **Benvinguda:**

Tots aquells que estudiem llengües estrangeres sabem que per aconseguir parlar-les més o menys bé cal constància, esforç i dedicació, però també fan falta bones eines que ens ajudin durant el periple de l'estudi d'un idioma.

L'element més emprat per aquest estudi, és potser el diccionari bilingüe. El seu paper és fonamental en l'aprenentatge, ja que actua de mitjancer entre l'estudiant i la llengua desconeguda.

Malauradament, molts d'aquests diccionaris obvien aspectes de la llengua que són presents en el parlar quotidià. No és estrany trobar a faltar expressions, frases fetes i refranys dins del repertori de mots que ens ofereix el diccionari.

És per aquest motiu, i també per amor a les llengües, que ens hem animat a fer aquest portal, que us ofereix més de cent refranys catalans amb el seu equivalent en anglès, francès i castellà.

Ara només ens cal desitjar que el vostre viatge pel nostre lloc web sigui profitós, i comunicar-vos que estem fent ampliacions! Si us plau, envieu-nos qualsevol refrany, sigui en l'idioma que sigui, per tal de poder fer cada dia més complet el nostre diccionari.

Moltes gràcies per la vostra col·laboració!

ii. Què són els refranys?

Cada cop que utilitzem un refrany, sense adonar-nos-en, apel·lem a la saviesa popular que, des de temps remots, es condensa en aquestes estructures tan especials.

I és que el que fa que un refrany sigui un refrany, no és tan sols la seva capacitat de transmetre'ns un consell extret de l'experiència reiterada dels que han parlat una llengua durant segles. Hi ha molt més darrere d'aquests mots enigmàtics.

Per començar, podem dir que un refrany és una estructura fixa (no es pot canviar l'ordre dels seus components, ni treure'n ni afegir-n'hi. A més a més, és idiomàtica).

La idiomaticitat és una qualitat que fa que els refranys hagin de ser entesos figuradament, més enllà del seu sentit literal. Per exemple, quan diem "*no diguis blat fins que el tinguis al sac i ben lligat*", no ho fem pensant que dius que tens blat abans de segar-ne, sinó que anem més enllà del sentit literal i a través de la metàfora del blat, entenem que no podem dir una cosa fins que estiguem ben segurs que aquesta succeirà.

Si ens endinsem més en l'exemple, ens adonarem que per entendre el significat figurat del refrany, ens hem servit de la imatge que ens proporciona (en aquest cas, el blat). Per tant, els refranys són idiomàtics perquè malgrat que poden ser entesos literalment, per descobrir el seu significat real, ens cal anar més enllà de les paraules.

Ara que ja hem entès la definició de refrany que hem proposat al principi, podem formular-nos més preguntes, com ara: d'on vénen els refranys?

Doncs bé, els refranys són el resultat d'un llarg procés que comença quan els parlants d'una llengua observen una realitat reiteradament. Quan la veracitat d'aquesta és provada (l'experiència sempre resulta la mateixa), es comencen a gestar els refranys, en forma de frases que es van repetint. No serà fins al cap de molt de temps que se'ls afegirà la mètrica i la rima, i que es fixaran.

La naturalesa dels refranys (fixació, mètrica i rima) és especial per a facilitar la seva memorització.

Cal tenir en compte que durant centenars d'anys, l'accés a un mètode per poder deixar constància del saber va ser molt restringit, i que la cultura es sostenia en una base oral, gairebé al 100%. Per tant, el fet d'afegir-hi totes aquestes característiques, és el que fa que es converteixin en petits "comprimits" de saviesa popular.

Malauradament, els canvis socials que hi ha hagut durant el s XX, han fet que el model de família canviés, i que el canal que seguien els refranys per ser transmesos es trenqués (els avis ja no s'asseuen vora el foc amb els néts, ensenyant-los de forma oral la cultura popular). Com a conseqüència d'això, l'ús dels refranys és cada cop menys freqüent.

Malgrat això, continuen tenint el seu lloc dins l'aprenentatge d'una llengua, especialment per aquells que volen traduir, ja que el fet d'haver d'ésser interpretats més enllà de la seva

literalitat, fa que no es puguin traduir literalment, i s'hagi de buscar un equivalent en l'altra llengua per substituir-los. I aquesta tasca és ben complicada, tenint en compte que els diccionaris bilingües molt sovint ignoren refranys i expressions.

És aquest, doncs, el motiu que ens ha empès a crear aquest lloc web: facilitar als qui ho necessitin, un centenar de refranys amb els seus equivalents en quatre llengües.

I encara que no hàgiu de traduir, sempre és bo fer un repàs al manual de comportament més avalat per l'experiència: el refranyer.

iii. Contacteu-nos:

Tant si us ha agradat el nostre lloc web com si no, ens interessen molt les vostres opinions, crítiques, suggeriments...

I si heu trobat a faltar algun refrany, no dubteu en fer-nos-ho saber!

La nostra adreça electrònica està oberta a tot allò que ens vulgueu dir o fer arribar.

Us respondrem tan aviat com ens sigui possible i, en el cas que ens envieu refranys, si tenim els equivalents, els inclourem al lloc web de seguida.

elmondelsrefranys@gmail.com, l'adreça electrònica del refranyer.

5.1.5 Resultat final: www.elmondelsrefranys.eu

El resultat final d'aquest procés d'elaboració ha esdevingut un lloc web actiu i accessible a totes aquelles persones que tinguin accés a la xarxa i estiguin interessades amb els refranys. Perosnalment, crec que el lloc web és clar i accessible. A més a més, permet accedir a un diccionari en línea, un recurs cada cop més utilitzat pels estudiants. Us convidem a entrar al web www.elmondelsrefranys.eu.

6. Conclusions

Havent arribat la fi del termini per presentar el treball, vaig poder observar, satisfeta, com havia assolit tots els objectius que m'havia marcat des d'un bon principi.

Ara ja em sento capacitada per intentar definir per mi mateixa el que és un refrany:

> Un refrany és una unitat fraseològica, independent dins del discurs, fixa i idiomàtica, que pretén advertir-nos o aconsellar-nos sobre aspectes que envolten el dia a dia.

Per tant, puc considerar que he acomplert el meu primer objectiu del tot, ja que a més a més, ara conec més a fons tot allò relatiu als refranys (la seva estructura, el seu origen, el seu ús, etc.).

El segon objectiu que em proposava assolir, era trobar l'equivalent anglès del màxim nombre de refranys possible. Tot i que no vaig poder trobar el de tots (el nombre inicial era de 160 refranys), estic contenta amb el nombre que he assolit (120). La dificultat d'aquesta tasca ha fet que valorés molt positivament el resultat. A més, considero que les traduccions dels refranys castellans, francesos i anglesos han estat molt enriquidores tant per mi com per al treball.

El tercer objectiu, conèixer millor la figura del meu besavi, ha estat acomplert del tot, aconseguint entendre aspectes de la seva vida que sempre havien estat confosos dins la meva ment. Més enllà d'això, crec que el contingut del treball està a l'alçada del que ell hauria desitjat, i que per tant, li ret un petit homenatge.

I per últim, crec que he aconseguit simplificar i fer més amè un tema prou complex i enrevessat, com és el món de la fraseologia, centrat en els refranys.

Després d'aquestes reflexions, penso que, per una banda, puc dir que he assolit els objectius que m'havia proposat completament. Per l'altra, que aquest treball m'ha servit per entrar dins d'un món que era desconegut per mi, i en el qual m'he sentit molt a gust.

De cap manera puc dir que hagi acabat el treball, més aviat, tan sols acabo de començar una investigació que espero poder continuar més endavant.

7. Annexos

7.1 Bibliografia

BOGAARDS, Paul (ed.). *International Journal of Lexicography*. Vol. 16.
Leiden: Oxford University Press, 2003.

BORJA, Joan. "Fraseologia i transmissió del coneixement". *Articles*, abril 2005, núm. 36, p.65-74.

CANELLADA, Berta. *Refranero español. Refranes, clasificación, significación y uso*.
Editorial Castalia, 2001.

CARBONELL BASSET, Delfín. *Diccionario panhispánico de refranes*.
Barcelona: Empresa Editorial HERDER, SA, 2002.

CASAL DE SANT JORDI. *Paraules al vent*, núm 46, 1985.

CASTELLÀ, Josep M.. *De la frase al text. Teories de l'ús lingüístic.*
Barcelona: Editorial Empúries, 1992.
Col·lecció *Biblioteca Universal*; 58.

CHOQUE CAPUMA, Ignacio Juan Quircio. *Más de 1600 refranes con sus significados*.
Bolivia: Industria Gráfica "La Moderna", 1999.

CHUAQUI, Benedicto. *Dos razas a través de sus refranes. Estudio comparado de paremiología árabe-española*.
Santiago de Chile: 1942.

CONCA, Maria. "Les unitats fraseològiques en el discurs argumentatiu". *Articles*, abril 2005, núm. 36, p.32-42.

CORPAS PASTOR, Gloria. *Diez años de investigación fraseológica: análisis semántico – sintácticos, contrastivos y traductológicos*.
Vervuet: Editorial Lingüística Iberoamericana, 2003.

CORPAS PASTOR, Gloria. *Manual de fraseología española*.
Madrid: Editorial Gredos S. A., 1996.

DALE, Rodney. *A treasury of essential proverbs*.
Londres: Block Books, 2003.

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Diccionari de frases fetes, refranys i locucions*.
Barcelona: Ediciones Primera Plana S. A., 2007.

GONZÁLEZ REY, Maribel. "Estudio de la idiomaticidad en las unidades fraseológicas". *Estudios de fraseología y fraseografía del español actual*, 1998, p.57-73.

HERVEY, Sandor; HIGGINS, Ian; HAYWOOD, Louise M.. *Thinking Spanish translation. A course in translation method, Spanish to English*.

Londres: 1995.

IÑESTA MENA, Eva María; PAMIES BERTRÁN, Antonio. *Fraseología y metáfora. Aspectos tipológicos y cognitivos*.
Granada: LINGVISTICA, 2002.

ISCLA ROVIRA, Luís. *Spanish proverbs*. *A survey of Spanish culture and civilization*.
Boston: University Press of America INC, 1984.

JUNCEDA, Luís. *Del dicho al hecho*.
Barcelona: Ediciones Obelisco S. A., 1991.

LAKOFF, George; JOHNSON, Mark. *Metaphors we live by*.
Chicago: University of Chicago Press, 1980.

MESTRAS I MARTÍ, Lluís Mª. "Mestres d'aquell temps: Francesc Xavier Casademunt i Arimany", *Presència*, núm 613, 20/11/1983.

PUJOL, Dídac; CORRIUS, Montserrat; MASNOU, Joan. "Diccionaris per l'aprenentatge d'una llengua estrangera: més enllà dels diccionaris monolingües, bilingües i bilingualitzats". *Articles*, abril 2005, núm. 36, p.103-110.

ROGER FISCHER, Steven. *Breve historia del lenguaje*.
Madrid: Alianza Editorial, 2003.

RUIZ GURILLO, Leonor. "Una clasificación no discreta de las unidades fraseológicas del español". *Estudios de fraseología y fraseografía del español actual*, 1998 p.13-33.

SÁNCHEZ ESCRIBANO, F. Javier. *Proverbios, refranes y traducción*.
Saragossa: Editorial Sederi, 1996.

VALLVERDÚ, Francesc. *El fet lingüístic com a fet social*.
Barcelona: Edicions 62, 1985.
Col·lecció *Llibres a l'abast*; 108.

WOTJIAK, Gerd (ed.). *Estudios de fraseología y fraseografía del español actual*.
Vervuet: Editorial Lingüística Iberoamericana, 1998.

Pàgines web consultades:

http://fai.unne.edu.ar/biologia/evolucion/evo3.htm

http://www.lne.es/secciones/noticia.jsp?pRef=1795_46_568766__Sociedad-y-Cultura-Genes-Sidron-prueban-capacidad-hablar-neandertales

http://lalengua.info/2007/11/%C2%BFpor-que-no-pueden-hablar-los-monos/

http://es.wikipedia.org/wiki/%C3%81rea_de_Broca

http://frases-fetes.blogspot.com/

7.2 Traduccions de la pàgina web:

2.1 Castellà

a. ¡Bienvenidos!

¡Bienvenidos y bienvenidas al *Mundo de los refranes*!

Todos los que estudiamos lenguas extranjeras sabemos que para conseguir hablarlas de un modo decente hace falta constancia, esfuerzo, sudor, lágrimas… pero también se necesitan buenas herramientas de estudio que nos ayuden durante el periplo de aprendizaje de una lengua.

El elemento más utilizado en el estudio de las lenguas, seguramente es el diccionario bilingüe. Su papel es fundamental, ya que actúa de mediador entre el estudiante y la lengua desconocida.

Desgraciadamente, muchos de estos diccionarios ignoran aspectos de la lengua que son presentes en el habla cuotidiana. No es un hecho nada extraño echar en falta expresiones, frases hechas y refranes dentro del repertorio de palabras que nos ofrece el diccionario.

Es por este motivo, y también por el amor a las lenguas, que nos hemos animado a crear este portal, que os ofrece más de cien refranes catalanes con sus equivalentes en inglés, francés y castellano.

Sólo nos queda desear que vuestro viaje por nuestra página web sea de provecho, y comunicaros que estamos abiertos a añadir nuevos refranes al listado, y que para eso, vuestra ayuda nos es imprescindible.

¡Muchas gracias por vuestra colaboración!

b. ¿Qué son los refranes?

Cada vez que utilizamos un refrán, sin darnos cuenta de ello, llamamos a la sabiduría popular, que desde tiempos inmemoriales, se condensa en estas estructuras tan especiales.

El hecho es que lo que hace que un refrán sea un refrán, no es tan solo su capacidad de transmitirnos un consejo extraído de la experiencia reiterada de los que han hablado una lengua durante siglos. Hay mucho más detrás de las palabras enigmáticas que componen los refranes.

Para empezar, podemos decir que un refrán es una estructura fija (no se puede cambiar el orden de sus componentes, tampoco sacar o añadir cualquiera de ellos). Además, es idiomática.

La idiomaticidad es una cualidad que hace que los refranes tengan que ser entendidos figuradamente, más allá de su sentido literal. Por ejemplo, cuando decimos "*no me digas oliva hasta que me tengas en el saco*", no lo hacemos atribuyendo la característica de oliva a nuestro interlocutor, ni tampoco tenemos la intención de meterlo en un saco, tenemos que ir más allá para descubrir el significado real del refrán.

Ahora que ya hemos entendido la definición de refrán que hemos propuesto al principio, podemos formularnos otras preguntas, por ejemplo: ¿de dónde vienen los refranes?

Pues bien, los refranes son el resultado de un largo proceso que empieza cuando los hablantes de una lengua observan una realidad reiteradamente. Cuando la veracidad de esta es probada (la experiencia siempre es la misma), se empiezan a gestar los refranes, en forma de frases que van repitiéndose. No será hasta al cabo de mucho tiempo que se les va a añadir métrica, rima, y finalmente, se fijaran.

La naturaleza de los refranes (fijación, métrica y rima), responde a la necesidad de memorizarlos fácilmente.

Teniendo en cuenta que durante cientos de años, el acceso a un método para poder dejar constancia del saber fue muy restringido, y que la cultura se sostenía principalmente en una base oral, los refranes eran un recurso muy útil para comprimir sabiduría y memorizarla rápidamente.

Por desgracia, los cambios sociales que ha habido durante el siglo XX, han hecho que el modelo de familia cambiara, y que el canal que seguían los refranes para ser transmitidos se rompiera (los abuelos ya no se sientan al lado de la chimenea junto a sus nietos, enseñándoles todo lo que podían). A consecuencia, el uso de los refranes es cada vez menos frecuente.

A pesar de esto, continúan teniendo su sitio dentro del aprendizaje de una lengua, especialmente para aquellos quienes quieren traducir, ya que el hecho de que sean idiomáticos impide su traducción literal, e implica tener que encontrar un equivalente para sustituirlos. Esta tarea es más bien complicada, teniendo en cuenta que los diccionarios bilingües suelen ignorar refranes y expresiones.

Es este, pues, el motivo que nos ha guiado hasta la creación de esta página web: facilitar a quienes lo necesiten, un centenar de refranes con sus equivalentes en cuatro lenguas.

Y aunque no hayáis de traducir, siempre es recomendable echar un vistazo al manual de comportamiento más avalado por la experiencia: el refranero.

c. Contacto

Si habéis hechado de menos algún refrán, o tenéis alguna sugerencia que queráis transmitirnos, no dudéis a mandarnos un e-mail a la dirección siguiente: elmondelsrefranys@gmail.com! El e-mail del refranero.

2.2 Francès

a. Bienvenus!

Bienvenus!

Toutes les gens qui étudient des langes étrangères sachent comment il est difficile d'obtenir un bon niveau. Il faut travailler chaque jour, de l'effort, de la constance... mais il faut aussi avoir des bons utiles à consulter pendant notre apprentissage.

Ce d'entre eux qu'on utilise le plus c'est le dictionnaire bilingue.

Son rôle est très important dans le processus d'apprentissage, car il agisse comme un médiateur entre l'étudiant et la langue étrangère.

Désormais, beaucoup de ces dictionnaires ignorent des aspects de la langue qui sont très courants dans le langage quotidien. Alors, ce n'est pas bizarre de ne pas y trouver des proverbes ou des expressions dans les mots du dictionnaire.

C'est à cause de cela, et aussi pour notre amour aux langues, qu'on a créé cette page-ci, qui vous offre plus que cent proverbes catalans avec leur équivalent en anglais, français et espagnol.

On vous souhaite une bonne balade dans notre page, et si vous avez des choses à dire, nous serons bien heureux de recevoir vôtres recommandations et vôtres proverbes, pour améliorer notre page.

Merci beaucoup pour votre collaboration!

b. Les proverbes

Chaque fois qu’on utilise un proverbe, sans en être conscient, on se sert de la sagesse populaire, qui depuis des temps anciens, est condensée dans ces structures si particulières.

Ça qui fait qu'un proverbe soit un proverbe, ce n'est pas seulement sa capacité de nous transmettre un conseil, qui vient de l'expérience réitérée pendant des siècles. Il y a beaucoup plus que ça.

En premier lieu, on peut dire qu'un proverbe c'est une structure fixe (on ne peut pas changer l'ordre de ses éléments ni, non plus en ajouter ou bien en retirer). En plus, c'est idiomatique.

Le caractère idiomatique c'est une qualité qui fait que les proverbes doivent être compris dans un sens figuré. Par exemple, quand on dit « *ça va mieux viande mal prête que lièvre en buisson* », on ne parle pas sur chasse ou sur la cuisine. Le sens littéral du proverbe n'est pas son sens réal. A cause de cela, on doit aller plus loin et comprendre la métaphore cachée entre les mots et trouver le sens réal : avoir quelque chose c'est mieux que ne rien avoir.

Maintenant nous avons déjà compris notre proposition de définition pour le mot « proverbe », et en conséquence, on peut continuer à se poser des questions. Une d'entre elles pourrait être : d'où est-ce que les proverbes viennent ?

Bon, les proverbes sont le résultat d'un long processus qui commence quand ceux qui parlent une langue observent une réalité plusieurs fois. Quand la véracité de cette réalité est prouvée (l'expérience a été toujours la même), les proverbes commencent à naitre, en forme des frases qui se répètent une fois et encore une autre. Ça ne qu'à la fin de ce processus que les proverbes ajouteront de la rime et la métrique, et finalement, qu'ils deviendront fixes.

La nature des proverbes (rime, métrique, et fixation) fait qu'ils sont très faciles à mémoriser.

Il faut prendre en considération que pendant des siècles, il n'y a eu qu'une manière de conserver la sagesse : langue orale. C'est à cause de cela, que les proverbes étaient si utilisés.

Suite aux changements sociaux qu'il y a eu pendant le XXème siècle le modèle de famille a changé, et conséquemment, le canal utilisé pour transmettre les proverbes a disparu (les grands-parents ne s'assoient plus devant le foyer avec leurs petits-enfants, alors, ils ne peuvent pas leur enseigner des proverbes).

Malgré tout cela, les proverbes continuent à avoir leur place dans le monde de l'apprentissage des langues, spécialement pour ceux qui veulent traduire, vu que les proverbes ne sont pas traduisibles par un équivalant littéral de ces mots.

C'est la raison qui nous a amenés à créer cette page : mettre à disposition pour ce qui en ont besoin, une centaine de proverbes avec leur équivalent en catalan, anglais et espagnol.

Même si vous n'en avez pas besoin, c'est toujours une bonne idée de consulter le recueil le plus reconnu par l'expérience : le « *refranyer* ».

c. Contactez-nous!

Si quelques proverbes vous font défaut et vous avez une suggestion n'hésitez pas a nous contacter à l'adresse elmondelsrefranys@gmail.com, le mail des proverbes !

2.3 Anglès

a. Welcome!

Everyone who studies a foreign language knows that achieving a good level is a difficult task, which involves constancy, everyday work and effort. Nevertheless, you also need good tools to help yourself while learning a language.

Perhaps, the most important of them is the bilingual dictionary.

Its role within the learning process is fundamental, owing to the fact that it works as a mediator between the student and the foreign language.

Unhopefully, a great amount of these dictionaries ignore some language aspects that do appear in everyday's life, such as expressions, idioms or proverbs.

Due to the lack of information in this matter, we came up with the idea of making this web page, where you can find more than a hundred Catalan proverbs, with their equivalent in English, French and Spanish.

We wish you will enjoy visiting our webpage, and also that you will agree to work with us, and send us any suggestion or missing proverb, so we will be able to improve our page.

Thank you very much for your collaboration!

b. About proverbs

Every time we use a proverb, without being conscious of it, we call upon the popular knowledge and witness, which since remote ages has been condensed in these special structures.

Moreover, what makes a proverb a proverb; it is not only its capability to transmit an advice coming from reiterative experiences of them who have spoken the language during centuries. There is far more behind their mysterious words.

Firstly, we could describe a proverb as a frozen structure (therefore we cannot move, add or remove any element from it), secondly, we could affirm that proverbs are idiomatic.

Idiomaticity is a quality which provides a double meaning to proverbs. Although we can understand them literally, its real meaning is kept in its figurative signification.

We have to pass through their literal meaning to reach the comprehension of its figure, and as a result, we will reach the real meaning.

For instance, the proverb "*never sell the skin until you've caught the bear*", doesn't mean that you are a hunter who mustn't sell a bear skin before you have got it.

However, we have to go across the literal meaning before reaching the real one, which is supported by the example given literally by the hunter and the skin image. Consequently, we find out that the advice hid in this proverb tells us about how important it is to be sure about things before saying them.

Due to the double way to understand proverbs, we can confirm that they are idiomatic structures (we have just seen in the example).

Furthermore, we could ask ourselves more questions about proverbs, such as where do they come from?

Well, proverbs are the result of a long process which starts when the language speakers see a reality repeated an indeterminate number of times. Its truthfulness is proved by the repeated experience, which becomes represented in a concrete brief sentence. From this point on, the sentence is modified and shaped in several ways (rhythm and metric are added to the sentence), until it becomes a fix structure, which contains proverb characteristics.

Even though the addition of these characteristics might be seen as a trivial fact, it is a real important feature, which facilitates the memorization of the proverbs.

We have to bear in mind that during hundreds of years, there has not been any method to keep knowledge. Knowledge was kept orally, so adding those features to proverbs made them an easy way to bear it.

In spite of it, the social changes of the 20th century, made the family structure to change, therefore, the main canal which was used to teach proverbs has disappeared. Grandparents do not seat any more in front of the fire place with their grandchildren.

Nevertheless, they still have a place in the learning process of a language, due to their idiomaticity, which complicates their translation.

This is the reason which made us create this web page: to facilitate to them who need it, the equivalents of more than a hundred proverbs in Catalan, French, English and Spanish.

Even though you might not need to translate any proverb, it is always useful to revise the popular wisdom.

c. Contact us

We hope you have enjoyed your visit in our website! Nevertheless, should you have any suggestion about it or you think you could help us improving it by adding new proverbs, don't hesitate and contact us at the following e-mail: elmondelsrefranys@gmail.com, the "refranyer's" e-mail.

7.3 CD: www.elmondelsrefranys.eu